

ביאורים ועיונים במהות החג והלכותיו
 סדורים על סדר
 שמונת ימי החנוכה

רשימת המקורות

בתירוצי הב"י לקושייתו הידועה, ודרך חדשה באופן נס פך השמן ע"פ לקוטי שיחות חט"ו עמ' 381 ואילך (ח"י עמ' 813 בשוה"ג); 'רשימות' רבינו חוברת קעד; אגרות קודש ח"א עמ' עט, קלב.
מאי חנוכה - זריחה משתשקע החמה ע"פ ספר המאמרים תשל"ה עמ' 482 ואילך.
נפק"מ מפלוגתת אמוראי בטעמייהו דב"ש וב"ה בנר חנוכה ע"פ לקוטי שיחות ח"ב עמ' 702 ואילך.
מקור מנהג "מעות חנוכה", טעמיו ורמזיו ע"פ ספר השיחות תשמ"ח ח"א עמ' 261 ואילך. לקוטי שיחות ח"ה עמ' 344. ח"י עמ' 192. תורת מנחם תשמ"ט ח"ב עמ' 36.
סודו של הנר החמישי ע"פ שיחות קודש תשל"ד ח"א עמ' 722 ואילך.
בדין אין מדלגין מנביא לנביא ונפק"מ להפסדת שבת חנוכה שחל בר"ח ע"פ לקוטי שיחות חל"ה עמ' 781 ואילך.
אור החנוכה בצינת טבת ע"פ לקוטי שיחות חט"ו עמ' 283 ואילך.
פלוגתת ב"ש וב"ה בנר חנוכה - לשיטתייהו בכמה מקומות בש"ס ע"פ לקוטי שיחות ח"א עמ' 641 ואילך; ח"ו עמ' 96 ואילך; ח"ז עמ' 501 ואילך; "הדרך על ששה סדרי משנה" - תשמ"ח.

פנינים:

מדוע זכו בני חשמונאי לנס "תמיד"? ע"פ לקוטי שיחות חט"ו עמ' 781 ואילך;
הנרות בבית הפרטי - יותר מבבית המקדש! ע"פ לקוטי שיחות ח"ב עמ' 374 ואילך;
מדוע "מהדרין מן המהדרין" דווקא בחנוכה? ע"פ תורת מנחם חכ"ט עמ' 782 ואילך;
השי"ת מעניק "מעות" לכל יהודי ע"פ אגרות קודש חכ"ח עמ' עה ואילך;
בנר החמישי רואים יותר נרות אצל בית הלל! ע"פ תורת מנחם תשמ"ז ח"ב עמ' 721 ואילך;
נרות המקדש, שבת וחנוכה ע"פ רשימת "חנוכה, ש"ת" - "רשימות" חוברת קמט;
"להתחדש כמותה" בחנוכה ע"פ שיחה לילדי ישראל - תורת מנחם תשד"מ ח"ב עמ' 917 ואילך;
בטעמא דמוסיף והולך לדעת המס' סופרים ע"פ אגרות קודש ח"א עמ' עט. קלב.

בטעמא דמוסיף והולך לדעת המס' סופרים

[מעבוד ע"פ מכתב תשובה שכתב רבנו לת"ח אחד]

נחלקו אמוראים בטעם דברי בית הלל ש"יום ראשון מדליק אחת, מכאן ואילך מוסיף והולך": "חד אמר . . כנגד ימים היוצאין, וחד אמר . . מעלין בקדש ואין מורידין" (שבת כא, ב).

ותמה חכם א', שבמס' סופרים (פ"ב ה"ה) הובאו ב' טעמים אלו כחדא: "מעלין בקדש ואין מורידין, כעין ימים היוצאים". ולכאורה, הלא בטעמים אלו איפלגו אמוראי, ואיך אפשר לחברם יחדיו?

ויש ליישב, דכיוון דאין בידנו להכריע בין שני הטעמים, ואין אחד סותר לחברו, ובהשקפה ראשונה גם אין נפקא מינה בפועל – אזי שקולים הם ויבואו שניהם.

וכן מצינו בש"ס, דגם במקום שנוגע לפועל, כמו בפלוגתא דגבי נוסח הברכות, אמרו (ברכות נט, א.ב. וש"נ), "הילכך נימרינהו לתרווייהו" – שמחברים שני הנוסחאות יחד.

[וכן מצינו גם בנוגע לפירוש "ושמתוך כדכד שמשותיך", שנחלקו אמוראים (ב"ב עה, א לגרסת ה"אמרי לה"), אם "כדכד" הוא אבן שהם או ישפה, ולפועל יהי "כדין וכדין", והיינו שיבנה משהם וישפה יחד (וראה רשב"ם שם)].

[הת"ח הנ"ל המשיך להקשות, וכתב רבנו שוב באופן אחר כדלהלן]

ואם תדחה דשאני סוגיא דברכות מסוגיא דהכא, שגבי ברכות כתבו המהרש"א (חדא"ג שם ד"ה רוב ההודאות) ותר"י (על הרי"ף שם), שצריכים לב' הנוסחאות, דכל נוסח לבד אינו שלם, [וגם גבי "כדכד" ביאר המהרש"א (חדא"ג שם ד"ה ושמתוך כדכד) שצריכים הן לשהם והן לישפה]; אבל הכא גבי טעמא דבית הלל די לכאורה בטעם אחד.

אזי י"ל שהמסכת סופרים ס"ל שלכל אחד מהטעמים ד"מוסיף והולך" יש בו חסרון, ומשום הכא בעי לשני הטעמים דווקא [וראה במקור הדברים דוגמאות לזה. ועיין לעיל ע' יא ואילך, ששקו"ט בנפק"מ שיש ביניהם].

ואל תתמה שהרי הני אמוראי ודאי סבירא להו שדי בטעם אחד, שהרי נחלקו בדבר. כי כן הוא גם בברכות שם שכל אמורא סבירא לי' נוסחא אחרת, ומכל מקום להלכה נקטינן לכולהו, משום שלמסקנא דגמ' יש חסרון בכל אחד מהנוסחאות. וממילא גם בנדון דידן, י"ל שלדעת המסכת סופרים יש חסרון בכל אחד מהטעמים, ומוכרחים לתרווייהו.

פתח דבר

בעזרה"ת.

לקראת ימי חג החנוכה המאירים הבאים עלינו ועל כל ישראל לטובה, מתכבדים אנו להגיש בפני קהל שוחרי התורה ולומדי, את הקונטרס "אוצרות המועדים – חנוכה", ובו מוארים באור יקרות שמונה נושאים יסודיים בענייני החנוכה, מלוקטים מתורת כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש וצוקללה"ה נבג"מ זי"ע.

תורת רבנו על מהות ימי החנוכה, הלכותיהם ומצוותיהם רחבה היא מני ים, ובהם ביאורים רבים ונפלאים על דרך הפשט, ההלכה, הדרוש והחסידות ועוד. אולם, ביאורים אלו פזורים בתוככי מאות ספריו, ורבים הם המתקשים לגשת אל הקודש ולמצוא את אשר איוותה נפשם, ולהתעמק בענייני החנוכה שנתבאר שם.

קובץ זה מיוסד על פי שמונת ימי החנוכה, ובכל יום ויום הצגנו ביאור מתורת רבנו, אשר על פי רוב קשור הוא לעניין אותו היום בייחוד. פעמים שהביאור הוא בחלק ההלכה והפשט, ולפעמים בדרך הפנימיות והחסידות. ועוד זאת, נוסף על הביאורים היסודיים, ליקטנו פנינים יקרות, בקצירת האומר, ואף הן מסודרות על פי סדר יומי דחנוכה דבר יום ביומו.

◇ ◇ ◇

וזאת למודעי, שבדרך כלל לא הובאו הביאורים כפי שנאמרו, ואף עובדו מחדש ונערכו ע"י חבר מערכת, ולפעמים בעת העיבוד הושמט ריבוי השקו"מ בפרטי העניינים והרחבתם עם המקורות כפי שהם מופיעים במקורם, ויש להיפך, אשר הביאורים נאמרו בקיצור וכאן הורחבו ונתבארו יותר ע"פ המבואר במקומות אחרים בתורת רבינו. ופשוט שמעומק המושג וקוצר דעת העורכים יתכן שימצאו טעויות וכיו"ב, והם על אחריות המערכת בלבד, ושגיאות מו יבין.

ועל כן פשוט שמי שבידו הערה או שמתקשה בהבנת הביאורים, מוטב שיעיין במקורי הדברים, וימצא טוב, ויוכל לעמוד בעצמו על אמיתת הדברים.

◇ ◇ ◇

ויהי רצון, שכשם שבימים ההם זכינו ל"באו בניך לדביר ביתך" . . והדליקו נרות בחצרות קדשך", כן נזכה בזמן הזה להדלקת הנרות בבית המקדש השלישי, ו"להודות ולהלל לשמך הגדול על נסיך ועל נפלאותיך ועל ישועותיך".

בברכת התורה,
מכון אור החסידות

כסלו ה'תשע"ט

משא"כ ב"ה דאזלי בתר בפועל ובפועל
אין ראי' זו נעשית זבה גדולה.

ומעתה י"ל דבפלוגתא דידן גבי נר
חנוכה נתחדש חידוש כללי בשי' ב"ש
הנ"ל. דהנה בכל המקומות הא דאזלי
בתר "בכח" היינו דודאי אף אנו מודים
דה"בפועל" עצמו חשוב ועדיף, מיהו
די לנו גם בה"בכח" מבלי ה"בפועל",
ו"בכח" אף הוא מהני. אבל בחנוכה א"א
לומר דזוהי הסברא, שהרי התם אמרי ב"ש
לילך אחר ימים הנכנסין וצ"א אחר ימים
היוצאין, ואי סו"ס הבפועל בודאי נחשב
איך ידליק בימים אחרונים דחנוכה פחות
ממנין הימים היוצאים, וק"ל וואין לתרץ
דאחר שהתחלנו להדליק ע"פ הבכח,
נמשיך רק על פיו מצד דבעינן "היכרא"
בין לילה ללילה (ע"ד סברת תוד"ה והמהדרין
בסוגיין) - זה אינו דהא הכא דנים אנו
מלכתחילה היאך לתקן סדר הדלקה בכל
ימי החנוכה, ואילו הי' ה"בפועל" עדיף
על ה"בכח" הי' לנו לתקן מחמת הא
דבעי "היכרא" ליזיל כבר מתחילת הימים
רק בתר ה"בפועל" ולא בתר ה"בכח",
כי אם "בכח" ו"בפועל" שוים הם ולא
פסיקא מילתא לכאן או לכאן, מאי אולמי'
דה"בכח" לילך אחריו נגד ה"בפועל"
מחמת דבעי "היכרא", ולא לילך אחרי
ה"בפועל" נגד ה"בכח" מחמת סברא זו
עצמה דבעי "היכרא", ודו"ק].

ועכצ"ל דסברת ב"ש בנר חנוכה היא
משום דה"בכח" עדיף יותר מה"בפועל"
לדחותו ולגבור עליו. וביאור הטעם וההגיון
שבזה י"ל, דאף שעיקר מעלת ה"בכח" וכל
מהותו היא לכאורה במה שיש בו אפשריות

לה"בפועל" (וא"כ היאך נימא שגובר עליו
אם כל גדלותו היא ממנו), הנה ב"ש סברי
דבאמת מציאות ה"בפועל" נתחדשה כבר
בעולם בעת שנתחדשה מציאות ה"בכח",
ונמצא דאדרבה - ה"בכח" הוא עיקר
גדלותו וחשיבותו של ה"בפועל" גופא, כי
באותה שעה נתחדש ובא לעולם לראשונה
הענין הלזה (ואילו בשעת ה"בפועל" לא
נתחדשה מציאות הענין, אלא רק נמשכה
ונתגלתה "מן הכח אל הפועל" המציאות
שנתחדשה והיתה כבר). ויתירה מזו י"ל
דסברי שאופן מציאות הדבר "בכח" הוא
נעלה וחשוב יותר מאופן המציאות בפועל.
הרי לנו חידוש סברא מהותי בדעת ב"ש,
שנתחדש דוקא מנר חנוכה ולא משאר
הפלוגות.

ואף שלכאו' חידוש הנ"ל עולה גם
משי' ב"ש בק"ש, דקורין רק בזמן קיום
"בשכבך" בכח ולאחריו אין קורין ק"ש
אף שהוא זמן קיום "בשכבך" בפועל,
י"ל דמשם לחוד אין ללמוד כי הי' מקום
לומר דשאני התם שהוא לענין פירוש
תיבות הכתוב, והרי "לשון תורה לעצמה"
ולא דמיא ללשון אחר, ע"ז נח: חולין
קלז: ומי יימא לן דהכי סברי ב"ש בשאר
מילי. עוד י"ל דכיון שהשקו"ט שם הוא
בפירוש תיבה, והרי א"א לפרשה בב'
הדרכים יחד, נימא דסברת ב"ש היא דאחר
שה"בכח" נחשב ג"כ למציאות הדבר ושם
"שכיבה" עלה, שוב זמן זה ד"עוסקין
כו" (הבא ראשון בלילה) כבר נכלל
ב"בשכבך" שבכתוב, ובמילא שוב צ"א
מבן א"א שייכנס עמו בפ"י הכתוב גם הזמן
ד"שוכבין" בפועל. ודו"ק].

קובץ זה יוצא לאור לזכות
הני לומדי ותמכי אורייתא, רודפי צדקה וחסד,
ראשונים לכל דבר שבקדושה
ה"ה האחים החשובים
הרב החסיד ר' ישראל אפרים מנשה
והרב החסיד ר' יוסף משה
וכל בני משפחתם שיחיו
ולזכות אביהם ה"ה הרב החסיד
ר' מאיר שי'
זאיאנץ
ס. פאולו ברזיל
יהי רצון שיתברכו בכל מילי דמיטב מנפש ועד בשר,
ובהצלחה רבה ומופלגה בכל אשר יפנו, תמיד כל הימים

Or Hachasidus
Head Office
1469 President St. #BSMT
Brooklyn, NY 11213
United States
(718) 534-8673

מכון אור החסידות
סניף ארץ הקודש
ת.ד. 2033
כפר חב"ד 6084000
03-738-3734
Likras@likras.org

צוות העריכה וההגהה: הרב לוי יצחק ברוק, הרב משה גורארי,
הרב מנחם מענדל זרוקמן, הרב צבי הירש זלמנוב, הרב שלום חריטנוב, הרב מנחם
טייטלבוים, הרב אברהם מן, הרב יצחק נוב, הרב מנחם מענדל רייצס, הרב אליהו שוויכה

The Print House: נדפס באדיבות:
538 Johnson Ave. Brooklyn, NY 11237 • (718) 628-6700

תוכן הענינים

נר ראשון

נושא היום: נס פך השמן עמ' ב

עיונים וביאורים: בתירוצי הב"י לקושייתו הידועה, ודרך חדשה באופן נס פך השמן
יפלפל בהקושיות שיש על תירוצי הב"י מדיני מנורה / יציע דרך חדשה בביאור אופן התרחשות הנס ע"פ דברי הרשב"א בענין נמנע הנמנעות שבחיק הבורא
פנינים: מדוע זכו בני חשמונאי לנס "תמיד"?

נר שני

נושא היום: להאיר את החושך! עמ' ז

דרוש ואגדה: מאי חנוכה – זריחה משתקעת החמה
מדוע מדליקים נרות חנוכה דווקא בחשיכה / מהו סודו של "פך השמן הטהור" / כיצד "השקיעה היא עיקר הוריה" / ואין ממשיתים את נס החנוכה לימינו אנו? – ביאור יסודי במהות עבודת האדם כפי שהיא משתקפת בעניין החנוכה
פנינים: הנרות בבית הפרטי – יותר מבבית המקדש!

נר שלישי

נושא היום: "מהדרין מן המהדרין" עמ' יא

עיונים וביאורים: נפק"מ מפלוגתת אמוראי בטעמייהו דב"ש וכו' בנר חנוכה
יעמיק בשורש הפלוגתא וידון עפ"ז בכמה נפק"מ למעשה שאפ"ל בין הדעות / דין מי שיש בידו כדי נר אחד בלבד כיום השלישי / יפשוט עפ"ז תקירת האחרונים אי שייך לכוך על נרות ההידור
פנינים: מדוע "מהדרין מן המהדרין" דווקא בחנוכה?

נר רביעי

נושא היום: מעות חנוכה עמ' טו

דרוש ואגדה: מקור מנהג "מעות חנוכה", טעמיו ורמזיו
מעות חנוכה לחינוך הילדים / נתינת מעות חנוכה בכל יום ויום בדורנו / תיקון לגזירת "ושלחו ידם . . . בממונם" – מקורות וטעמים למנהג ישראל ליתן "מעות חנוכה"
פנינים: השי"ת מעניק "מעות" לכל יהודי

נר חמישי

נושא היום: סוד הנר החמישי עמ' יט

דרוש ואגדה: סודו של הנר החמישי
נר החמישי לעולם אינו חל בשבת קודש / הגילוי הנשגב של "זה יגיה חשבי" / עיקר מעלת נר חנוכה היא כיום החמישי ולכן נהגו לצינו במיוחד
פנינים: בנר החמישי רואים יותר נרות אצל בית הלל!

נר שישי

נושא היום: שבת ר"ח חנוכה עמ' כב

עיונים וביאורים: בדין אין מדליגין מנביא לנביא ונפק"מ להפטרות שבת חנוכה שחל בר"ח
יפלפל בדעת הב"י אימתי ס"ל להתיר דילוג מנביא לנביא ע"פ ראיות ליסוד ההיתר וטעמו / עפ"ז יסיק לענין הוספת פסוקי הפטרת ר"ח ומחר חודש – בהפטרות שבת חנוכה שחל בר"ח, וידון בשיטת אדמו"רי הכ"ד בזה
פנינים: נרות המקדש, שבת וחנוכה

נר שביעי

נושא היום: ר"ח טבת וחנוכה עמ' כו

דרוש ואגדה: אור החנוכה בצנית טבת
בחודש טבת השי"ת נהנה במיוחד מעבודת בני ישראל / מעלת עבודת בני ישראל בזמן של "ציה" רוחנית / אצל הבעש"ט האירו אפילו נרות של קרח! / "עובדי ה' בגופם" ו"עובדי ה' בנשמתם"
פנינים: "להתחדש כמותה" בחנוכה

נר שמיני

נושא היום: מחלוקת ב"ש וכו' עמ' כט

עיונים וביאורים: פלוגתת ב"ש וכו' בנר חנוכה – לשיטתייהו בכמה מקומות בש"ס
יביא ביאור האחרונים דאזלי לשיטתייהו במק"א וירחיב עוד כמה פלוגתות מן הש"ס דמצינו לבאר בדרך זו / יסיק חידוש רבתי בסברת ב"ש העולה משיטתם לענין חנוכה
פנינים: בטעמא דמוסיף והולך לדעת המס' סופרים

נר שמיני מוסיף והולך

ונמצא דר' חדשים אחר תחילת השנה מתחילין האילנות לינוק ממי שנה זו, ומעטה י"ל דלא נח' ב"ש וכו' במציאות אימתי מתחילין לינוק אלא לכו"ע היניקה בפועל בט"ו, ובא' נמצא הדבר "בכח", כי הנה בט"ו בתשרי נידונין על המים (ר"ה טז.), אבל כללות הדין על הכל הוא בא' בתשרי (עיי' שם בסוגיין ובירוש'), וא"כ כולל בכח גם הדין על המים, ורק שבפועל מתפרט ויוצא דין המים לאור בט"ו; ומאחר שקיום הדין הוא ד' חודשים אחר גזירתו כנ"ל בירוש', י"ל דהיניקה בכח היא ד' חדשים אחר הדין בכח, א' בשבט, והיניקה בפועל היא ד' חודשים אחר הדין בפועל, ט"ו בשבט.

ג. פסחים קטז: "עד היכן הוא אומר (הלל בליל פסח לפני אכילתו), ב"ש אומרים עד אם הבנים שמחה (והשאר אומר אחר האכילה). וב"ה אומרים עד חלמיש למעיינו מים (והשאר אומר אחר האכילה)". ובירוש' פ"י ה"ה "א"ל ב"ש וכי יצאו בני ישראל ממצרים (קודם אכילת פסח) שהוא מזכיר יציאת מצרים, אמרו להן ב"ה אילו ממתין עד קרות הגבר עדיין לא הגיעו לחצי גאולה, היאך מזכירין גאולה ועדיין לא נגאלו, והלא לא יצאו אלא בחצי היום (וגם אחר הפסח לא נוכל להמשיך בצאת גו') . . . אלא מכיון שהתחיל במצוה אומר לו מרק". ולא נת' מענת ב"ש, ונ"ל דזהו כיון שנתנית הרשות לצאת ע"י פרעה ניתנה בלי"ה אחר חצות, ברכות ט., וי"ל דהיינו יציאה בכח, ולכך מיד אחר אכילת הפסח זמנו מן הדין עד חצות (זכחים ה, ח) שפיר בא זמן "יציאה" לב"ש, אבל לב"ה אין זמן יציאה עד זמנה

לז

בפועל ולכן הקשו מה שהקשו.

ד. סוף נדה "הרואה יום י"א, ב"ש אומרים מטמאין כו' וחייבין בקרבן. וב"ה אומרים פטורים מן הקרבן". פ"י (עיי' נדה עג. ועוד), י"א ימים שאחר גמר ימי נדה נק' ימי זיבה (בלא עת נדתה), והרואה בהם דם יום א' אינה זבה גמורה לשמור ז' נקיים עד שתראה ג' ימים וכולם בתוך י"א הימים. והנה הרואה יום א' בימי זיבה הוא עכ"פ זבה קטנה, וצריכה לשמור יום א' של טהרה כנגדו, ומטמאה בו ואסורה לבעלה; והכא אפיליגו כשיום הראי' הוא הי"א, שאין יום שלאחריו יכול להצטרף ולעולם לא תהא זבה גמורה מכאן, אי בעי שימור מה"ת למחר (וחייבין קרבן אם שגגו ושמשו). והנה ודאי אין דין שימור בגדר טומאה בפ"ע בלי שייכות לזיבה גדולה, אלא הוא סניף ממנה, דגדרו חלק והתחלה דזבה גדולה (ושמו יקבנו דאף זו "זיבה" היא אלא שענין הזיבה הוא ב"קטנות" ולא נגמרה הזיבה, וזהו הל' "זיבה קטנה"), ולהכי דין שימור ילפי' מן הכתובים דפרשת זבה גמורה (ולא מן הכתוב הפוטר ראיית יום א' מז' נקיים), עיי' בסוגיין. והנה הא דיום הי"א לא ייעשה זבה גמורה אינו מניעה מצדו, מצד אופן הראי' שהיתה בו, שהיא בתוך ימי זיבה, אלא מצד העדר ימים שלאחריו דלא חזו לאצטרופי, ולכשתדוק היטב פ"י הדבר הוא דהמניעה אינה מצד פוחה ומהותה של ראיית יום זה אלא מצד העתיד דמציאות הימים שיבואו בפועל לאחריו, ולכך ס"ל לב"ש דכיון דמשגיחין רק על הבכח, ראי' זו מצ"ע וכוחה דמי לכל ראי' בימי זבה ובעי שימור, דדיו ל"בכח" שיטמא,

נר שמיני

נושא היום: מוסיף והולך

נר ראשון

נושא היום: נס פך השמן

פלוגתת ב"ש וב"ה בנר חנוכה – לשיטתייהו בכמה מקומות בש"ס

יביא ביאור האחרונים דאזלי לשיטתייהו במק"א וירחיב עוד כמה פלוגתות מן הש"ס דמצינו לבאר בדרך זו / יסיק חידוש רבתי בסברת ב"ש העולה משיטתם לענין חנוכה

שבת כא: "ת"ר מצות נר חנוכה כו' ב"ש אומרים יום א' מדליק ח' מכאן ואילך פוחת והולך, וב"ה אומרים יום א' מדליק א' מכאן ואילך מוסיף והולך", ולחד מ"ד "טעמא דב"ש כנגד ימים הנכנסין וטעמא דב"ה כנגד ימים היוצאין". וכ' אחרונים (ראה לאור ההלכה) דאזלי לשיטתייהו במק"א, דבעוקצין פ"ג מ"ט "דגים מאימתי מקבלין טומאה, ב"ש אומרים משיצודו, וב"ה אומרים משימותו", פי' דלב"ש כשנצודו חשובים כמתים ולב"ה צריך שימותו ממש, והיינו דכשניצודין ופורשין מן המים שהוא מקור חיותם ה"ה חשובים למתים בכח, שע"ז בדרך ממילא ימותו, אבל בפועל עדיין חיים הם, וב"ש סברי דאזלינן בתור מציאות הדבר כשעודנו בכח, וב"ה סברי דאזלינן דוקא בתור בפועל, וכן הא דתנן שם מ"א "חלות דבש מאימתי מיטמאות משום משקה, ב"ש אומרים משיהרהר (וי"ג משיחרחר), ב"ה אומרים משירסק", והיינו נמי דלב"ש נעשו למשקה כבר מעת שמחשב בדעתו לרדותן (או משיחרחר) – יביא עשן להברית הדבורים) ועתידין להיות משקה,

ולב"ה לא חשיב משקה עד שירדה בפועל. וה"ה הכא בחנוכה דב"ש אזלי בתר ימים העתידיים לבוא ונמצאים עתה בכח וב"ה אזלי בתור הימים שיצאו כבר בפועל.

וי"ש להוסיף עוד מן הש"ס:

א. ריש ברכות "מאימתי קורין את שמע בערבית כו' עד סוף האשמורה הראשונה, דברי ר"א כו' ר"ג אומר עד שיעלה עמוד השחר". ופרש"י בסוגיין דנח' בפ"י "ובשכבך", אי משמע "כל זמן שבני אדם עופקין לילך ולשכוב" עד סוף האשמורה או "כל זמן שבני אדם שוכבין" עד השחר. והנה ר"א מתלמידי ב"ש, רש"י ותוס' שבת קל: (ועיי' תוס' ביצה לד:), ור"ג מתלמידי ב"ה, יבמות טו. וזהו שנח' אי "בשכבך" היינו זמן שבו השכיבה בכח, שעופקין לילך ולשכוב, או בפועל.

ב. ריש ר"ה "בא' בשבט ר"ה לאילן [ופירות שחנטו אחריו דינם כשנה הבאה בתרו"מ] כדברי ב"ש. ב"ה אומרים בט"ו בו". ונת' בירושלמי פ"א ה"ב הטעם ד"עד כאן הן חיינן ממי השנה שעברה, מכאן ואילך הן חיינן ממי השנה הבאה",

כבר נודעה קושיית הב"י סי' תע"ר "למה קבעו (חנוכה) ח' ימים דכיון דהשמן שבפך ה' בו כדי להדליק לילה א' נמצא שלא נעשה הנס אלא בז' הלילות", ותי' "וי"ל שחילקו שמן שבפח לח' חלקים ובכל לילה היו נותנים במנורה חלק א' והי' דולק עד הבוקר ונמצא שבכל הלילות נעשה נס. ועוד י"ל שלאחר שנתנו שמן בנרות כשיעור נשאר הפך מלא ככתחילה וניכר הנס אף בליל א' א"נ שבליל ראשון נתנו כל השמן בנרות ודלקו כל הלילה ובבוקר מצאו הנרות מלאים שמן וכן בכל לילה ולילה".

והחילוק במהות הנס ברור, דלאופן הא' שחילקו מתחלה השמן לח' לא הי' הנס בהתהוות חדשה של שמן כ"א שנתחזק כחו של השמן שבידם פי שמונה מטבעו, והיינו נס באיכות השמן, אבל לפי ב' האופנים שלאח"ז (שבמהות הדבר דומים זל"ז) היינו שבא לכאן שמן חדש נסי, והנס הוא בכמות וחומר השמן. ויש לבאר המעלה שבכ"א מהתירוצים על חבירו.

הנה גבי תי' הא' ידוע מה דאיתמר משמ"י דהגר"ח מבריסק דלכאן א"א פ' לומר דהדליקו בשמן חדש שנתהווה, דהא לא הוכשר להדלקה כי אם שמן זית כדאמר קרא, והיינו היוצא מן הזית ולא מן הנס [ובאמת יש שמועה כעין זה כבר בשם הצ"צ, ואכ"מ. המו"ל]. מיהא, אם לדין יש תשובה ואפ"ל דכוונת הקרא "שמן זית" היא לפוג השמן, שיש בו האיכות והתכונות דשמן זית דצליל נהורי' טפי (שבת כג.) ונמשך אחר הפתילה (שם כד:), וראי' לדבר מהסברא דאשכחן במנחות סט: דחטים שנבראו בנס ראויים לשתי הלחם דעצרת אם לא שנאמר דיתורא דקרא "ממושבותיכם" אפקי' וקפיד אחיטי ארץ ישראל דוקא, עיי"ש. וה"ה הכא די"ל דשמן נס בכלל שמן דקרא. והא דאמר קרא "זית" י"ל דלא בא אלא לאפקי שאר שמנים שאינם בתכונות שמן זית.

איברא דמהא ראי' לסתור כי כשם דהתם סו"ס אמרינן ד"מושבותיכם" ממעט חטים של נס (משום דיתורא הוא), ה"ה הכא י"ל דודאי "זית" ממעט שמן נס, כי יתורא הוא, דהא אף בלא תיבת "זית" –

בתירוצי הב"י לקושייתו הידועה, ודרך חדשה באופן נס פך השמן

יפלפל בהקושיות שיש על תירוצי הב"י מדיני מנורה / יציע דרך חדשה בביאור אופן התרחשות הנס ע"פ דברי הרשב"א בענין נמנע הנמנעות שבחיק הבורא

ימי החנוכה

אולם על תי' הא' שחילקו השמן לח' נתקשו אחרונים מהא דמנחות פט. "ת"ר מערב עד בוקר, תן לה מדתה שתהא דולקת והולכת מערב עד בוקר כו' ושיערו חכמים חצי לוג", וא"כ לא היו רשאיין בלילה הא' ליתן במנורה פחות מכדי מדתה מאחר שעדיין הי' להם שמן במדתה (ועיי"ע זבחים פח. דין כללי בכלי שרת ד"אין מקדשין אלא מלאין", ופרש"י "שיעור שלם הצריך לדבר", דמזה מובן שכלי שרת צריך להיות מלא במדת עבודה הנעשית בו, וכאן לא היו הנרות מלאים ב"שיעור שלם הצריך לדבר". ובמנחות פח: אמרו גבי נר שכבתה כמה נותן בה כשמטיבה באמצע זמנה, "פשיטא דבמדה ראשונה (חצי לוג) כו'").

ויש שלפיכך העדיפו לשנות קצת בתי' זה ונקטו (ראה תוס' הרא"ש בשבת כא, ופר"ח סי' תר"ע) דבליל א' נתנו כל השמן במנורה, ואחר מצאו דלא נחסר ממנו באותו הלילה כי אם שמינית, ושוב ביתר הלילות שלא הי' להם כמדתה הרי לא הי' להם שום ברירה, ונתנו בתוך הנר מה שהי' בידם, ועל כרחך דתן לה מדתה אינו לעיכובא. איברא דאף לדרך זו אכתי לא נתישב הענין, דהנה כבר כתב החכם צבי (תשו' ספ"ז) דמן הדין היו רשאים להדליק בשמן טמא שהי' נמצא במקדש לרוב, על יסוד דינא דטומאה הותרה בציבור, יומא ו. ורק שמ"מ נעשה להם נס שלא יבואו לידי כך והספיק להם שמן טהור, כדי להראות חיבתם שתתקיים המצוה בשלימות יותר, ולהנ"ל נמצא דע"י הנס הי' הדין מן ההידור ונמנעו מלקיים "תן לה כמדתה" בשאר הימים (ועיי')

סתם שמן דקרא שמן זית הוא. ומנא אמינא לה, דתנן במכשירין ו, ד "שמן" במנין ז' משקין מכשירין לטומאה, ובספרא שמיני יא, לד אמרי' דהיינו דוקא שמן שאין לו שם לווי, ושוב תנן בתרומות יא, ג דרק שמן זית מכשיר לטומאה מכל השמנים, ומעתה על כרחיך שמן זית הוא שמן שאין לו שם לווי, וק"ל.

אבל כד דייקת אין לומר כנ"ל דשמן סתם היינו שמן זית, דאשכחן להדיא מקראות שהזכירו שמן סתם ואין הכוונה לשמן זית, ראה נחמי' ח, יט (ובתור"ה עין ר"ה כג.), מלכים ב ט, ג-ו והוריות יא: ועיי' נמי בברכות מג. דבל' חכמים נק' שמן אחר בשם שמן סתם (ועיי' היטב ל' הרמב"ם ברכות ט, ג - דעוד שמנים בכלל השמן אמור שם). והא דאיתא בנדרים מג. וברש"י דבנודר מן השמן סתם אסור רק בשמן זית אפ"ל דהוא רק בל' בנ"א (ועיי"ש בסוגיין דהדבר שם אמור רק בא"י), דבנדרים הלך אחר הלשון, משא"כ לישנא דקרא ד"שמן" כולל כל השמנים. וכן י"ל אהא דאיתנין מז' משקין דשמן בלא שם לווי היינו שמן זית, דכ"ה רק בל' חכמים (וז' משקין הלי"מ הם ולא מן המקרא, עיי' מפרשי המשנה דמכשירין). ועדיין שאני ל' תורה (ראה חולין קלז:). והמורם מכ"ז דשמן סתם אינו בדוקא שמן זית, וא"כ "זית" דקרא למעוטי שאר שמנים, ועדיין לא נתמעט שמן נס (שתכונותיו כשמן זית), ושפיר תירוצי בתרייתא דהב"י.

ותירוצא קמייטא בב"י לא ניחא לה בהכי לומר דשמן נס כשר להדלקה, ולהכי תי' דהנס הי' באיכות השמן עצמו, כנ"ל.

נר שביעי ראש חודש טבת

לה

בני ישראל מונים את חודשיהם לפי מחזור הלבנה (סוכה כט, א), משום שהם דומים לה בכך ש"הם עתידים להתחדש כמותה" (נוסח קידוש לבנה - סנהדרין מב, א). גם אצל בני ישראל יש מצבים של העלם וירידה, ואף על פי כן הרי הם עולים שוב ומוסיפים יותר ויותר בענייני אור וקדושה.

ולדוגמא, כאשר יהודי שומע רח"ל לעצת היצר ונכשל בחטא, וירד ממדרגתו, הרי יש בכוחו לנצח את היצר מכאן ולהבא, ולעסוק רק בענייני קדושה, באופן ד"מוסיף והולך". כמו הלבנה, שממצב של העלם - הולכת ומתווסף אורה מיום ליום.

התחדשות זו מתוך מצב של העלם גמור, הייתה גם בימי מתתיהו ובניו:

בזמן הגזירה, נלחמו היוונים "להשכיחם תורתך ולהעבירם מחוקי רצונך" (נוסח ועל הנסים), וכה הלכו והחזירו טומאתם בבני ישראל, עד אשר "טימאו כל השמנים שבהיכל" (שבת כא, ב), והיינו שהכניסו טומאתם בתוך קדושת בני ישראל, ועד שהגיע למצב של העלם והסתור גמור על ענייני קדושה - ש"לא מצאו שמן טהור במקדש" (שם).

וממצב נחות זה, של חושך ואפילה, "התחדשו" ו"נולדו" בני ישראל מחדש, וניצחו את כל הקמים נגדם, ובאופן של נס וגילוי עצום מלמעלה. וסוף דבר, שלא זו בלבד שלא הייתה ירידה במדרגה, אלא אדרבא - נוצר מצב מרומם של "להודות ולהלל לשמך הגדול" (נוסח ועל הנסים).

וכאשר חל ראש חודש בימי החנוכה, הרי יש ללמוד משני מועדות אלו, לנצח את היצר, להתנער מן המצב הנחות, להאיר את אור התורה ומצוותי', ובאופן של התחדשות - "להתחדש כמותה" בכל ענייני תורה ומצוותי'.

ואמר על כך אדמו"ר הצמח צדק: "אצל חסידי ותלמידי מורנו הבעל שם טוב, אפילו נרות של קרח דלקו והאירו!" והנה, מה שנרות הקרח דלקו והאירו, לא הי' זה על ידי שנהפכו לשעווה ואז דלקו, אלא הקרח עצמו דלק ונעשה לדבר המאיר. וכן הוא גם בימי חודש טבת, שהגוף מתקדש בעצמו ללא סיוע אור הנשמה. והרי זה חידוש עצום ביותר, שהגוף החומרי והגשמי שטבעו גם ובהמי - מזדכך ומתקדש.

עבודה זו יש ממנה הנאה עצומה לבורא ית"ש, ועל כך רמזו חז"ל באמרם שבחודש טבת "הגוף נהנה מן הגוף" - עצמותו של הקב"ה [גוף] הוא מלשון גוף ועצם הדבר, והיינו שאין מדובר על גילוי אורו ית', אלא על עצם הבורא ית"ש] נהנה מעבודת האדם שמזכך את גופו ללא סיוע אור הנשמה.

[וראה במקור הדברים שמבאר בעומק נפלא, כיצד אכן אפשר לזכך גוף גם וחומרי בלי אור הנשמה].

הנח להאיר את טבת

ומעתה יובן מדוע ראש חודש טבת, הכולל את עבודת חודש טבת כולה, חל

לעולם בימי החנוכה:

עניין ימי החנוכה הוא להאיר את החושך והאפילה. בימי בני חשמונאי ירדה חשיכה ואפילה גדולה לעולם, היו גזירות על התורה ומצוותי, וגם בגשמיות היו בני ישראל חלשים ומעטים. ואף על פי כן התאמצו והתחזקו בני חשמונאי והצליחו להאיר את החושך.

וכבר דרשו בשה"ק (ראה תורה אור מקץ מ, ב ואילך. ועוד) על ימי החנוכה את הפסוק "וה' יג' חשכי" (שמואל ב כב, כט) - בימי החנוכה פעלו בני חשמונאי שיאיר אור הקדושה גם במקום החושך, ועד שהחושך עצמו יתהפך לקדושה - "יג' חשכי".

לכן מדליקים את נרות החנוכה בלילה דווקא, בזמן החושך, וברשות הרבים - מקום הקליפות והטומאה, כי מטרת אור החנוכה היא להפוך את הלילה לאור ואת רשות הרבים למקום קדושה.

ומאור ימי החנוכה המהפך את החושך לאור, שואבים כח לעבודת ימי חודש טבת, עת אשר צריך להפוך את חושך הגוף החומרי, שאין מאיר בו גילוי אור הנשמה - לאור של קדושה.

נר ראשון נס פך השמן

ראש יוסף שבת שם גבי עירוב שמן פסול בשביל תן לה כמדתה)].

וַיִּהְיֶה תירוצי בתרייתא לא ניחא לי' בהכי, ונקיט דשמן נס נברא והיו הנרות מלאים בכל יום כמדתם.

ומעתה יש להציע ביאור חדש באופן הנס, דלא תקשי בה לא הא ולא הא. ובהקדים דלכאו' הי' אפ"ל דלפי האוקימתא שנתנו כל השמן במנורה ובבוקר מצאו הנרות מלאים, אין הכוונה כלל שנכלה השמן ושוב נתמלא בשמן נס, אלא מעולם לא נחסר כלום מן השמן, וכמעשה הסנה דהסנה בוער והסנה איננו אוכל, עיי' מד"ר רבה שם "אש של מעלה שורפת ואינה אוכלת", ואף הכא הי' הנס באש שהבעירה את השמן בלי לכלותו (ולא נס בשמן, בכמותו או איכותו), ונמצא שנתנו כמדתה בכל יום ובשמן זית ממש. איברא דנ"ל דבאופן זה לא נתקיימה כלל מצות הדלקה כי אור (ואש) המנורה צריך לבוא דוקא מן השמן, דאמר קרא "שמן למאור", היינו דהשמן הוא סיבת המאור, על ידי כליונו והפיכתו למאכולת אש, ודו"ק.

וי"ף בהקדים דברי הרשב"א המופלאים (שו"ת סי' תיח), שהביא שיטת החוקרים דיש נמנעות בחיק הבורא, היינו שיש ענינים בלתי אפשריים בעצם עד שאינם אף בחיק הבורא, ומביא משל ממצאות ב' דברים סותרים בהדי הדדי, כגון שיתרחש שאיש אחד רוכב על החמור ובאותו העת ממש גם אינו רוכב, דלכאורה לא שייכא זאת כלל אפילו עיי' נס, כי הם תרתי דסתרי בעצם תיאור המציאות ואחד מהם בודאי

שקר ואינו תיאור המציאות; והרשב"א שם חלק ע"ז כי גם זה ש"נמנע" דבר כנ"ל הי' רק לפי שכן נוסד ברצון השי"ת, אבל מצינו אין שום דבר נמנע כלל, ומושלל הוא גם מן השלילות וה"נמנעות" גופא. ואם כי אין כח ההשגה יכול לצייר בשום אופן כזאת (שדבר אחד יהי' קיים באמת, וביחד עם זה לא יהי' קיים, וגם זה באמת), הי' רק משום גבול השכל הנברא שאינו יכול לצייר ולהשיג הכיחד זה. ובאמת יסוד הדבר ביומא כא. "מקום ארון אינו מן המדה", ופרש"י "אינו תופס למעט ממדת החלל של בית כלום, דתניא ארון שעשה משה יש לו עשר אמות אור לכל רוח כשניתן באמצע בית הכפורת, והרי כל החלל לא הי' אלא כ' על כ' כו' נמצא שאין מקום הארון ממעט כלום". והנה אין פי' הדבר שהי' הכל רוחני וכלי גדר מקום, שנתבטלו גדרי מקום בדרך נס, דהא מדינא ולעיקובא צריך הארון להיות בו מדות מסוימות גשמיות, ואם מקום אין כאן מדה אין כאן; אלא צ"ל דהיו לו מדות גשמיות ממש וביחד עם זה לא הי' ממעט ממדת החלל, והן הן דברי הרשב"א.

וכדברים האלה אירע לאבותינו בימים ההם בזמן הזה, דודאי נשרף השמן ונכלה באש המנורה כדין "שמן למאור", ואעפ"כ בה בשעה לא נחסרה טפה אחת מאותו שמן טהור, ונתקיימו כל הדינים כהלכתם. וא"ת ממה נפשך אם באמת היתה שריפת וכליון השמן שוב אי אפשר לומר שלא נחסר כלום דהרי זה סתירה מיני' ובי', אמנם כן אי אפשר לומר ואי אפשר להשיג, ומ"מ כן אירע לאבותינו בימים ההם להראות חיבתם.

"להתחדש נמותה" בחנוכה

העבודה הרוחנית של ראש חודש, יש לה עילוי מיוחד והדגשה רבה בראש חודש טבת, החל בימי החנוכה:

ראש חודש הוא יום מולד וחידוש הלבנה. בסוף החודש הקודם נתמעטה ונעלמה הלבנה לגמרי, ולאחר מכן, מופיעה הלבנה שוב, והולך אורה וגדל עד לאמצע החודש, עת אשר "קיימא סיהרא באשלמותא" (ראה שמות רבה פט"ו, כו).

מדוע זכו בני חשמונאי לנס "תמידי"?

נתבאר למעלה במהות נס פך השמן, שהי' בו עניין מיוחד ויוצא דופן: בכל רגע ורגע הי' השמן דולק באופן טבעי וממילא הי' נכלה, ויחד עם זאת לא הי' השמן נכלה, וזהו נס שאי אפשר להבינו כלל בשכל האנושי.

מובן, שנס זה לא התרחש פעם אחת בלבד, או בתחילת כל יום בלבד, אלא הי' מתרחש בכל רגע ורגע מחדש. בכל רגע ורגע הי' השמן נכלה וגם לא נכלה.

ויש לבאר כיצד נס מיוחד זה, מתאים הי' לעבודתם המיוחדת של בני חשמונאי:

נס וטבע, הם כנגד שני סוגים בעבודת השי"ת (ראה בזה בארוכה לקוטי שיחות חט"ו עמ' 336-7. ח"ז עמ' 151 ואילך. ושי"ת). יש והאדם עובד את השי"ת על פי טעם ודעת והבנה, ויש שהאדם עובד את קונו מתוך מסירת נפש, והרי הוא מקיים את רצון השי"ת גם כאשר על פי הטבע ועל פי השכל אין אחיזה כלל לעבודה זו, וגם כאשר זה נוגד את רצונו האישי.

עבודת האדם מתאימה למצב הרוחני של סביבתו. כאשר המצב בעולם הוא שהקדושה היא בגלוי, או אצל אדם צדיק שאין לגביו העלם והסתור על מציאות השי"ת בעולם – אין צורך בעבודת המסירת נפש במשך כל היום כולו.

אמנם שורש ויסוד העבודה היא התמסרות להשי"ת למעלה מטעם ודעת, כפי שהורו חז"ל "יקבל עליו עול מלכות שמים תחילה ואחר כך מקבל עליו עול מצוות" (ריש פ"ב דברכות); אך לזה די במסירת נפש בעת קריאת שמע של שחרית, ורושמה של מסירת נפש זו מחי' את העבודה במשך היום כולו (ראה תניא פכ"ה).

אך במצב של חושך ואפילה על אור הקדושה, אין די במסירת נפש זו בתחילת היום, כי העולם מסתיר ומעלים על מציאות השי"ת, וישראל נתונים במיצר ובשבי. ובתקופה מעין זו יש צורך להלחם עם החושך, ולהתגבר עליו. בתקופה כזו, נצרכת עבודת המסירת נפש במשך כל היום כולו, כל רגע מחדש!

וכן הי' בימי מתתיהו ובניו, שהי' העלם והסתור עצום על אור הקדושה, ועל פי טבע וטעם ודעת לא הי' שייך לנצח את היונים ולעבוד את השי"ת. ובני חשמונאי נתחזקו במסירת נפש תמידית, משך כל הזמן כולו, ונלחמו על קיום התורה ומצוותי' למעלה מטעם ודעת, היפך הטבע לגמרי – "חלשים" נגד "גבורים" (ע"פ נוסח ועל הנסים).

ומידה כנגד מידה, הי' גם נס פך השמן באופן שנמשך גילוי אלוקי נפלא, נס שאין לו שום הבנה בשכל, ונס זה הי' באופן תמידי, בכל רגע מחדש.

נר שביעי ראש חודש טבת

ומשום כך, עבודת ה' בחודש טבת היא קשה ביותר, ונעשית מתוך העלם והסתור גדול על גילוי אורו ית'.

ואף על פי כן, דווקא בחודש זה, הנה "הגוף נהנה מן הגוף", שהשי"ת נהנה מן עבודת בני ישראל הנעשית באופן של "גוף", וכפי שיתבאר.

עובדי ה' "בנשמתם" ו"בגופם"

שני אופנים יש בכללות בעובדי השי"ת: "עובדי ה' בגופם" ו"עובדי ה' בנשמתם" (ראה המשך חרס"ו עמ' קנו ואילך):

עובדי ה' בנשמתם, הם אלו אשר למרות התלבשות נשמתם בגוף, מכל מקום אור נשמתם מאיר גם בעולם הזה הגשמי, ואין הגוף מסתיר ומעלים על רצונה של הנשמה להתקרב אל הבורא ב"ה ולהתדבק בו. עבודתם של אלו היא בענייני קדושה ורוחניות, ואין עיקר עיסוקם בהתגברות על הגשמיות והחומריות של הגוף.

לעומתם, **עובדי ה' בגופם** הם רוב בני אדם שהגוף הגשמי מעלים ומסתיר אצלם על אור הנשמה, והרי הם צריכים לעמול ולהתייגע לזכך את הגוף ולעדנו שלא יסתיר על אור הנשמה. ונמצא שעיקר עבודתם היא עם גופם לזככו ולעשותו כלי מתאים לאור הנשמה הקדושה.

עבודה ללא סיוע אור הנשמה!

מעין חילוק זה בין עבודת הנשמה לעבודת הגוף, קיים גם בעבודת כל איש ישראל בין חודשי הקיץ לזמן החורף:

בעת הקיץ, כאשר יש גילוי קדושה בעולם, אזי עיקר העבודה היא עם הנשמה, להתקשר ולהתדבק בהשי"ת. ואף שלשם כך יש לעבד ולזכך תחילה את הגוף וחומריותו ותאוותיו והסתרותיו על הנשמה – הרי כל אלו הם רק הכנה והקדמה לכך שתוכל להיות עבודת הנשמה כדבעי, ועיקר ותכלית העבודה היא עבודת הנשמה דווקא.

אך בחדשי החורף, כאשר אור הנשמה נסתור ונעלם, הנה אז עיקר העבודה היא בבירור ועיבוד הגוף. והיינו שהתכלית היא בעצם העבודה עם הגוף לזככו ולהעלותו לקדושה.

ובין חודשי החורף גופא, ישנו חידוש מיוחד בחודש טבת: בכל חודשי החורף עדיין יש מעט מגילוי אור הנשמה, והדבר מתבטא גם בגשמיות בכך שאין הצינה גדולה כל כך, ואם כן העבודה בזיכור הגוף נעשית גם על ידי סיוע מאור הנשמה; לעומת זאת בחודש טבת יש העלם לגמרי על אור הנשמה, ואזי עבודת ה' היא עם הגוף בלבד, ללא סיוע הארת הנשמה כלל.

וקבלה בידינו מעשה ממורנו הבעל שם טוב הממחיש עבודה זו, של התקדשות הגוף החומרי בעצמו, ללא אור הנשמה (ראה ספר השיחות ה'ש"ת עמ' 174):

מורנו הבעל שם טוב חיבב מאוד אור. פעם אחת הי' ליל חורף והאפילה הייתה רבה, ולא הי' לחבריא קדישא די נרות להאיר את בית המדרש. וציווה הבעל שם טוב שיקחו "נרות" גלדי קרח מגג בית המדרש ויעלו בהם אש. וכן עשו, והאירו נרות הקרח.

נר שביעי

נושא היום: ראש חודש טבת

אור החנוכה בצינת טבת

עבודת השי"ת בחורף – קשה יותר / "עובדי ה' בנשמתם" ו"עובדי ה' בגופם" / בחורף עובדים את השי"ת ללא סיוע אור הנשמה! / הכח להאיר את צינת טבת – מחג החנוכה

ראש חודש טבת חל לעולם בסופם של ימי החנוכה. "ראש חודש" הרי הוא על דרך הראש שבגוף: כשם שהראש שבגוף כולל את כל האיברים ומנהיגם, כך ראש החודש כולל בתוכו את כל ימי החודש נראה לקוטי תורה ר"ה נח, א. ונרמז גם במשנה ריש ר"ה: "בא בניסן ר"ה למלכים ולרגלים" – ואף שהרגל הוא בט"ו בניסן, הרי הוא כולל ביום ר"ח.

ואם ראש חודש טבת חל לעולם בחנוכה, מובן שהעבודה של כל ימי חודש טבת, הכלולים בראש חודש – קשורה עם חג החנוכה.

ויש לבאר תחילה את עבודתו המיוחדת של חודש טבת, ואזי יעלה כיצד שואבים כח לעבודה זו מאור ימי החנוכה דווקא.

הקושי בעבודת השי"ת בחורף

בכדי לידע אל נכון את מהות עבודת ה' המיוחדת לחודש טבת, יש לעיין ולהעמיק בדברי חז"ל על אודות חודש זה. על הפסוק "ותלקח אסתר אל המלך גו' בחודש העשירי הוא חודש טבת" (אסתר ב, טז) אמרו חז"ל: "ירח שהגוף נהנה מן

הגוף" (מגילה יג, א), ופירש רש"י "מפני הצינה". כל עניין גשמי נובע ומשתלשל ממקורו ברוחניות. וכפי שיתבאר להלן, הנה עבודת ה' בחודש טבת היא מתוך "צינה" רוחנית, ואשר על כן עבודת היהודי היא בבחינת "גוף" דייקא, ומזה היא הנאתו של הבורא ית"ש.

ביאור העניין:

מבואר בסה"ק (ספר המאמרים עזרת עמ' לח. ועוד) שיש הפרש כללי בעבודת ה' בין ימי החורף לימי הקיץ. בזמן הקיץ זורחת החמה במלוא תקפה, והדבר מורה על כך שבחדשים אלו מאיר אור הקדושה – "שמש ומגן ה' אלקים" (תהלים פד, יב). לכן עבודת ה' בקיץ היא בנקל יותר, לפי שאז יש גילוי אלוקות בעולם.

לעומת זאת, בימי החורף אין כל כך גילוי של "שמש ה'". הטבע והחומריות מסתירים על אור הקדושה, וקשה יותר לעבוד את ה'.

ומבין חודשי החורף גופא, הרי חודש טבת מסמל את הקור העז ביותר, ואת ההעלם החזק ביותר על אור הקדושה.

נר שני

נושא היום: להאיר את החושך

מאי חנוכה – זריחה משתשקע החמה

מדוע מדליקים נרות חנוכה דווקא בחשיכה / מהו סודו של "פך השמן הטהור" / כיצד "השקיעה היא עיקר הזריחה" / ואיך ממשיכים את נס החנוכה לימינו אנו? – ביאור יסודי במהות עבודת האדם כפי שהיא משתקפת בעניין החנוכה

לאחר שקיעת השמש. וגם יתבאר מה שיש לו לאדם ללמוד מנרות החנוכה לעבודתו את קונו משך כל ימי חייו.

רק פך השמן של הכהן הגדול יכול להושיע מטומאת היונים

זמן (כהבא לקמן ראה בארוכה ספר המאמרים מלוקט כסלו עמ' קסד ואילך. וש"נ) גזירת היונים, הי' זמן של "שקיעה" ואפלה בנוגע לגילוי אור הקדושה בעולם. היונים גזרו "להשכיחם תורתך ולהעבירם מחוקי רצונך" (נוסח ועל הניסים) – לנתק את בני ישראל מהתקשרותם בהשי"ת, ולהחדיר בהם את חכמת יון ואת טומאת כפירתם.

וזהו שמסופר בגמרא (שבת כא, ב) שהיונים "טימאו את כל השמנים שבהיכל", והיינו שהיונים גרמו לבני ישראל מצב ירוד ביותר של טומאה רח"ל, ולא הייתה ניכרת בגלוי ההתקשרות של בני ישראל עם השי"ת.

[ואין עניין יוצא מדי פשוטו, שטימאו את השמן הגשמי שבבית המקדש, אך טומאת השמן הגשמי נשתלשלה ממה שהיונים טימאו ברוחניות את מוחם ולבם של בני ישראל].

זמן מצוות נר חנוכה הוא "משתשקע החמה" (שבת כא, ב). ויש לחפש טעם לדבר, מה ראו חכמים לקבוע את מצוות ההדלקה לאחר שקיעת החמה דווקא, ולא כמו נרות המקדש ונרות שבת קודש שהדלקתם מבעוד יום?

ואין לומר שזהו משום שרק בלילה מועיל אור הנר, ואילו ביום אין אורו זוהר, וכעניין שאמרו בגמרא (חולין ס, ב) "שרגא בטיהרא מאי אהני" – משום שמצינו נרות אחרים שתיקנו להדליקם מבעוד יום: נרות מנורת המקדש הודלקו בפלג המנחה, בטרם תשקע החמה, ואף נרות שבת הדלקתם היא קודם בין השמשות. ומוכרחים לומר שחלישות הנר בעת אור היום היא דווקא "בטיהרא" – בצהרי היום, אבל לעת ערב, גם קודם השקיעה, כבר מועיל וניכר אורו (ראה תורת שמואל ספר המאמרים תר"ל עמ' מה).

והדרא שאלה לדוכתא, מדוע נקבעה מצוות נרות חנוכה משתשקע החמה דייקא?

ויש לבאר תחילה את מהות עניין נס החנוכה, ואת תוכן מצוות הדלקת נרות החנוכה לדורות, ואזי יתברר כיצד הזמן המתאים ביותר להדלקה זו הוא דווקא

ימי החנוכה

"השקיעה היא עיקר הזריחה"

במבט שטחי, נראה שדרגתם של נרות החנוכה היא נמוכה ונחותה: אין הם מאירים בזמן של אור ושל גילוי, אלא הם משמשים בזמן של "שקיעה" ואפילה ורוחנית.

אמנם, כאשר מתבוננים במה שנתבאר למעלה אודות עבודתם של בני חשמונאי ומתתיהו כהן גדול בראשם, עולה שהוא השתמש בכח נעלה ביותר בכדי להאיר את החושך – כחח המסירת נפש הנובע מעצם הנשמה.

ומעלה זו של נרות החנוכה, שהם מאירים את החושך על ידי עבודה נשגבת ביותר, רמוזה בתיבות "משתשקע החמה":

בספר קהלת (א, ה) נאמר "וזרח השמש ובא השמש ואל מקומו שואף זורח הוא שם". בפשטות "ובא השמש" מתאר את שקיעת השמש וחסרון אורה, אך למרות זאת, הכתוב ממשיך ששקיעת השמש קשורה עם "אל מקומו שואף זורח הוא שם". ומובן שגם בעת שקיעת השמש, ישנו עניין של זריחה ואור.

וביארנו בסה"ק (תורת שמואל ספר המאמרים תר"ל עמ' מד ואילך), שכוונת ותכלית מה שברא הקב"ה את עולמו, הוא שיהיו מקומות תחתונים נמוכים שיש בהם אפילה והסתר על גילוי אורו ית', ועבודת בני ישראל היא לזככם ולהאיר בהם את אור הקדושה, עד אשר יהי' העולם התחתון כולו ראוי להיות ל"דירה" ומשכן לו ית'. ואזי, כאשר העולם כולו יהי' מוכן וראוי לדירה לו ית', ישכון השי"ת בכבודו ובעצמו בעולם הזה הגשמי דווקא, יותר

ומכיוון שהיו מוחם ולבם של בני ישראל משוקעים בטומאת יון רח"ל, לא היו יכולים להלחם ביונים ולנצחם, כי דרכי המלחמה הרגילות הן על ידי ההתבוננות במוח ורגשות הלב, ואלו כבר נטמאו בטומאת יון.

והצלת בני ישראל באה על ידי ש"מצאו . . . פך שהי' מונח בחותמו של כהן גדול":

הדרך היחידה לגבור על טומאת היונים, הייתה מסירת נפש למעלה מטעם ודעת לגמרי. גם כאשר המוח והלב משוקעים בטומאת יון, הרי יש ביהודי את עצם הנשמה שהיא קשורה תמיד בהשי"ת, והיא בכחה למסור את נפשה גם כשהדבר הוא נגד השכל שבמוח ונגד הרגש שבלב. ומסירת נפש זו התעוררה בבני ישראל על ידי מתתיהו בן חשמונאי כהן גדול, שעמד וקרא "מי לה' אלי" (לשון הכתוב תשא לב, כו. ראה יוסיפון ריש פ"כ) – ויצא במלחמה מתוך מסירת נפש למעלה מטעם ודעת.

וזהו ש"לא מצאו אלא פך שהי' מונח בחותמו של כהן גדול" – שלא הועיל מאומה מול טומאת יון, אלא המסירת נפש של "כהן גדול" – מתתיהו הזקן, שבכוחה הצליחו לגבור על טומאת יון ולטהר את בני ישראל (וראה תורה אור מקץ לה, א).

ומזה הטעם מדליקים את נרות החנוכה "משתשקע החמה" דייקא, משום שזהו עניינו של נס החנוכה, וכמו כן של נרות החנוכה – להאיר את מקום החושך והטומאה, מקום אשר אין אור הקדושה מאיר שם – על ידי כח המסירת נפש למעלה מטעם ודעת.

נר שישי שבת חנוכה

על דרך ההתעלות של שבת קודש.

נר חנוכה -

נרות החנוכה רומזים לקיום המצוות בפועל. סיבת הדלקת נרות חנוכה הוא הנס שנעשה במנורת המקדש, ונמצא שנרות חנוכה משתלשלים מנרות המקדש. ומכיוון שנתבאר שמנורת המקדש רומזת על התורה הקדושה, הרי נרות חנוכה הנובעים מנרות המקדש, רומזים על המצוות שנובעות מן התורה הקדושה.

ובעוד עניין מצינו דמיון בין נרות חנוכה למצוות: קיום המצוות צריך להיות ללא טעם וסיבה – "טעמי מצוות לא נתגלו" (ראה מ"ג ח"ג פכ"ו. תניא אגה"ק סי"ט. ועוד), ולא כלימוד התורה שהוא בהבנה והשגה דווקא. ובזה דומה קיום המצוות לנרות חנוכה, שאסור להשתמש וליהנות לאורם (רמב"ם הל' חנוכה פ"ד ה"ו).

דגם את"ל שיש מקום לספק בדבר, יש להוסיף גם הפסוקים דמחר חודש. ג' מיני נרות הם:

הקב"ה נקרא בכתוב נר – "כי אתה נרי ה'" (שמואל ב כב, כט); נשמות ישראל נמשלו אף הן לנרות – שנאמר "נר ה' נשמת אדם" (משלי כ, כז), וגם על המצוות נאמר "כי נר מצווה" (שם ו, כג).

נרות המקדש, שבת וחנוכה

שלושה "נרות" אלו, קשורים זה בזה: "נר ה' נשמת אדם", מתקשר ומתדבק ב"אתה נרי ה'", על ידי קיום ה"נר מצווה". וזו מטרת ירידת הנשמה למטה, שהיא ירידה לצורך עלי, להתקשר בהשי"ת ו"לאשתאבא בגופא דמלכא" (זהר ח"א ריז, ב) על ידי קיום המצוות, "מצווה" מלשון צוותא וחיבור (ראה לקוטי תורה בחוקתי מה, ג. ועוד).

והנה, שלוש מצוות מצינו בנר – נרות המקדש, נרות שבת קודש ונרות חנוכה. ושלושה נרות אלו רומזים על שלושה סוגים כלליים בעבודת ההתקשרות וההתדבקות בהשי"ת:

נרות המקדש –

המנורה הטהורה רומזת על לימוד התורה. אמרו חז"ל (ב"ב כה, ב) ש"הרוצה שיחכים ידרים . . וסימנך . . מנורה בדרום", והיינו שהחכמה, היא לימוד התורה, קשורה עם עניין מנורת המקדש (וראה חדא"ג מהרש"א שם).

צורת המנורה רומזת אף היא על השתלשלות חכמת התורה. במנורה ישנם ששה קנים היוצאים ונמשכים מן הקנה האמצעי, וכמו כן בתורה יש ששה סדרי משנה המקבלים ויוצאים מתוך הקנה האמצעי, היא תורה שבכתב (ראה תורה אור ויקהל פח, ב ואילך).

נר שבת –

בשבת קודש מתרוממים ומתעלים העולמות כולם, כמבואר בסה"ק (לקוטי תורה בהר מא, א) ש"התורה ומעשים טובים של כל יום מתעלים בשבת". גם בכל יום ויום יש מעין ההתעלות של שבת קודש, והוא בזמן התפילה. התפילה היא בבחינת "הארת שבת" שבכל יום ויום, ועל ידה מתעלים התורה ומעשים טובים של אותו היום (לקוטי תורה שם). ואם כן, נר שבת רומז על עבודת התפילה, שעל ידה מתעלות התורה והמצוות בכל יום,

נר שני להאיר את החושך

מבעולמות העליונים (ראה תנחומא נשא טז. תניא פל"ו. ועוד).

והיינו, שגם בעולמות העליונים יש גילוי אורו ית', אך הגילוי בעולם הזה, מקום החושך – הוא הגילוי הנעלה ביותר. בעולמות העליונים ישנם גילויים מאורו ית', אך אין הם מקום דירתו של השי"ת עצמו. כי כך ה' רצון ותאורת השי"ת – לברוא עולם נחות ושפל, ועל ידי עבודת בני ישראל לזכרו ולקדשו, ישכון שם הוא ית' בכבודו ובעצמו.

על כך נאמר "ובא השמש ואל מקומו שואף זורח הוא שם", כי "השקיעה היא עיקר הזריחה, שזהו פנימיות המכוון, שיהי' דירה בתחתונים, המשכת אלוקות למטה . . דווקא". והיינו שדווקא במקומות של "ובא השמש", של שקיעה והסתר על אור השי"ת – עמלים בני ישראל ומשכינים שם את השי"ת בכבודו ובעצמו, ואזי "זורח הוא שם" – שהשי"ת שוכן דווקא במקום שהי' בו "שקיעה", ונהפך להיות ל"זריחה". ושם הגילוי הוא הרבה יותר ממקום שהי' מואר גם קודם.

ונמצא שמה שמדליקים את נרות החנוכה משתשקע החמה, אין זה מורה רק על נחיתות התקופה שאותה בא נר החנוכה להאיר, אלא גם על העילוי העצום שבנרות החנוכה – שדווקא על ידי החושך ממשיכים את הגילוי הנעלה ביותר, כאשר עושים את העולם לדירה לו ית'.

קדושה עליונה בדור הנחות ביותר

והנה, לא בימי היונים בלבד הייתה

שקיעה ואפילה, אלא תחילת שקיעה זו היא בירידת הנשמה לגוף, וכפי שיתבאר. ולאחר מכן הולכת ה"שקיעה" ומעמיקה עד לדורנו אנו, ודווקא במקום החושך העמוק ביותר – שם היא "עיקר הזריחה". כי דווקא על ידי העבודה למעלה מטעם ודעת במקום אפל וחשוך מאור הקדושה – נמשך גילוי האור הנשגב ביותר.

הנשמה הקדושה הייתה תחילה תחת כסא הכבוד, ושם לא הייתה שייכת כלל לעניין של חטא. ובבריאת אדם הראשון התחילה ה"שקיעה", כי עצם התלכשות הנשמה בגוף נתן מקום לחטא עץ הדעת, ולהיפרדות מהשי"ת רח"ל.

אמנם, תכליתה של ירידה זו אינה בעצם הירידה ח"ו, אלא העיקר הוא העלי' שנעשית על ידי שהאדם מתגבר על יצרו ועומד בניסיונות, ואזי מאיר אור גדול יותר ממה שהי' קודם הירידה. ונמצא שדווקא באמצעות "ובא השמש", מגיע האדם לגילוי עצום – "אל מקומו שואף זורח הוא שם".

וירידה זו אינה נעצרת בהתלכשות הנשמה בגוף, אלא ה"שקיעה" הולכת ומעמיקה עוד ועוד. שתחילה הי' האדם בגן עדן, מקום גילוי עצום מאורו ית', ואזי נטרד משם על ידי החטא, ואחר כך הלכו וירדו עד שבאו למצב של גלות והסתר עצום על אור הקדושה.

ובגלות גופא, הרי תחילה הי' "שיריים" מן המעמד ומצב של זמן הבית, כפי שאמרו חז"ל (שבת קיג, ב) על זמנו של רבנו הקדוש שהי' אז "ותותר" (רות ב, ד) – שיריים מהשפע שהי' לבני ישראל בימי דוד ושלמה. ולאחר מכן, הי' זמן של

“ראשונים כמלאכים” (ראה שבת קיב, ב), ותנאים ואמוראים עד שבאים לזמן הזה שהוא תוקף ההעלם והסתור, ויש בו אפלה גדולה על גילוי אור הקדושה.

ולא רק בכללות העולם ישנה ירידה, אלא גם במצבו של האדם הפרטי בעבודתו את קונו. כי הרשות והיכולת נתונה לאדם, שגם בגלות יהי' במצב רוחני של “בן חורין”, וכפי שאמרו חז”ל (אבות פ”ו מ”ב) “אין לך בן חורין אלא מי שעוסק בתלמוד תורה”. וידוע משם אדמו”ר הזקן בעל התניא (הובא בס’ פלח הרמון שמות עמ’ ז) ש”לפני נשמות הגבוהות כמו רשב”י – לא נחרב הבית כלל”, כי “גם לאחר החורבן – לא הסתיר להם החורבן”.

וכאשר יעשה האדם חשבון צדק בינו לבין עצמו, יראה שאינו מנצל אפשרויות זו

ימי החנוכה

להיות “בן חורין”, והוא נמצא גם בגלות ורחנית.

ותכלית ירידה עצומה זו, היא שהיהודי יתייגע ויתגבר ויעבוד את השי”ת בזמן ומקום של חושך, על ידי עבודת הניסיונות. ואז, בכח המסירת נפש מגיעים לגילויים הנעלים ביותר. ונמצא שדווקא מתוך ה”ובא השמש”, עולה ומאיר אור הקדושה – “אל מקומו שואף זורח הוא שם”.

ועל כן, ירדו בני ישראל ירידה אחר ירידה למקום כה חשוך ונמוך, כי בכדי שיאיר תכלית האור והזריחה, צריכים דווקא לעבודה במקום החושך הנחות והנמוך ביותר. וכעניין נרות חנוכה, שממשיכים את גילוי הקדושה הנעלה ביותר, על ידי שמאירים “משתשקע החמה” דייקא.

הנרות בבית הפרטי – יותר מבבית המקדש!

נרות החנוכה נתקנו לזכר הנס שהי' במנורת המקדש, אמנם דיני נרות החנוכה שונים מהלכות נרות המקדש:

א. במקדש היו **שבעה** נרות, ובחנוכה **שמונה**.

ב. הדלקת הנרות במקדש הייתה **בפנים** – בהיכל, ובחנוכה “על פתח ביתו מבחוץ” (שבת כא, ב).

ויש לומר, שבשנינויים אלו מתבטא עניינם המיוחד של נרות החנוכה, שיש בהם מעלה מסוימת אף על נרות המקדש (ראה בארוכה ספר המאמרים מלוקט כסלו עמ’ קלא ואילך. ושי”ג):

נס החנוכה התרחש בתקופה של חושך גדול, היונים “גזרו גזירות על ישראל, ובטלו דתם, ולא הניחו אותם לעסוק בתורה ובמצוות... ולחצום לחץ גדול” (רמב”ם הל’ חנוכה פ”ג ה”א). זמן זה של הפרעות ללימוד התורה וקיום מצוותי, הוא חושך רוחני עצום.

ובזמן החושך מעניק השי”ת את הכח לעמוד בניסיונות, על ידי שמוספים עוד ועוד באור של קדושה – ב”נר מצווה ותורה אור”. בתקופה זו, אין להסתפק בעבודת ה’ הרגילה, אלא יש להוסיף ביתר שאת וביתר עוז בענייני קדושה, על מנת להאיר גם את החושך.

נר שישי שבת חנוכה

וע”פ הסברא הנ”ל שמוסיפין פסוקים רק כשב’ ההפטרות הם בחד ענינא, שוב אא”פ להוכיח מהוראת אדמו”ר מוהריי”צ גבי פרשת החודש להפטרות חנוכה ור”ח, או שקלים כו’ – כי מצינו לומר דגם הוספת פסוקי השמים כסאי או מחר חודש בהפטרות פרשת החודש נחשבת כחד ענינא, שהרי הפטרות פרשת החודש היא ג”כ בענין ר”ח, משא”כ בנדונים הנ”ל שהוספת פסוקי השמים כסאי או מחר חודש היא ענין חדש לגבי הפטרות היום, יש מקום לומר דחיישינן משום דילוג.

מיהו לכאו’ יש ללמוד מרשימה הנ”ל שמוסיפין פסוקים מנביא אחר גם אם אינו ענין אחד, והוא ממ”ש שם דש”פ ראה שחל בער”ח אלול מפטירין עני’ סוערה ומוסיפין פסוק ראשון ואחרון דמחר חודש, הרי שמוסיפין פסוקי מחר חודש גם כשאינו ענין אחד עם הפטרות היום (וצ”ל דבמשנה ראשונה נסתפק אדמו”ר מוהריי”צ בהוספה מנביא אחר כשאינו בחד ענינא, ורק במשנה אחרונה הכריע להוסיף גם באופן כזה). ומעתה מובן שעד”ז הוא בשבת חנוכה שחל בר”ח וכן בש”פ שקלים שחל בר”ח או ערב ר”ח שמוסיפין פסוקים דהפטרות שבת ר”ח או מחר חודש.

והנה באגרת אדמו”ר מוהריי”צ הנ”ל נזכר רק ע”ד הוספת פסוקי ר”ח, ויל”ע גבי פסוקי מחר חודש, שהרי כאשר חל ר”ח שבת בשבת חנוכה ה”ה לעולם א’ דר”ח.

ונ”ל שיש מקום לחלק בין הוספת ב’ פסוקים או ד’ פסוקים, דרק ב’ פסוקים שפיר ולא ד’ (ובפרט – מב’ נביאים שונים). וקצת סמוכין לזה – ממ”ש הב”י בסי’ תכה

גבי שבת ר”ח אלול דמפטירין עני’ סוערה, “ואחר שגמרו ההפטרות אומרים פסוק ראשון מהפטרות השמים כסאי ופסוק והי’ מדי חודש לזכר שהיום ר”ח”. והנה בב”י שם גופא, בהמשך דבריו, מביא דלעולם כשחל ר”ח אלול בשבת הוא יום א’ דר”ח, וא”כ לכאו’ יש להוסיף גם הפסוקים דמחר חודש, ומ”מ לא הזכיר הב”י ע”ד הוספת פסוקי מחר חודש, ומשמע קצת שס”ל שאין מוסיפין.

ומעם הדבר בהקדים שסברת ה”ר מנחה הנ”ל דכיון ד”קרין על פה לא שמי’ דילוג” – הובאה בב”י סי’ תכה גם לענין הוספת פסוקי מחר חודש בשבת ר”ח, שאמרי’ בע”פ דוקא. וי”ל שאין הכוונה לומר גם הפסוקים דמחר חודש בע”פ דוקא, אלא שענין הוספת פסוקי מחר חודש הוא מעין וע”ד אמירת פסוקי שוש אשיש בע”פ. דענין אמירת פסוקים בע”פ מורה שאינו גדר של קביעות ולא חל ע”ז גדר אמירת הפטרה. ועפ”ז יש לומר, שכל הוספה של שני פסוקים לחוד אינה בגדר קביעות שיחול ע”ז האיסור דדילוג, כי קריאה חשובה היא רק כשיש בה ג’ פסוקים, וכדמצינו מגילה כג’: דצריך לקרות בתורה כל אחד מהעולים לכה”פ ג’ פסוקים (והרי מספר זה שייך גם להפטרות, כי הטעם שהפטרות צ”ל כ”א פסוקים הוא להיותה כנגד קריאת התורה שיש בה ז’ עליות כ”א לכל הפחות ג’ פסוקים, כדלעיל שם כג.).

ואם כנים הדברים, צ”ע בנדו”ד אם אפשר להוסיף הן פסוקי השמים כסאי והן פסוקי מחר חודש – ד’ פסוקים. אבל נראה, דאף שיש מקום לספק הנ”ל, הנה למעשה

רק משום "לזכר שמחר ג"כ הוא ראש חודש", ולא הזכיר דבר וחצי דבר שהוא כדי לחוש לאידך מ"ד (ומה גם שבשו"ע כלל לא הזכיר שהוא מ"ד).

והנראה בזה, בהקדים דגם התרוה"ד דנקט טעמים שלא לחוש להא דאין מדלגין, סיים שם "שטעמים אלו להיכא דנהוג, אבל היכא דלא נהוג פ"א פנהוג פן מחדש", וחזינן דגם לדידי' (שהוא מקור מנהג ההיתר לדלג) לא פשיטא לן דאין לחוש בזה ולכתחילה אין לנהוג כן. ומעתה י"ל דבדוקא לא הזכיר הב"י הך הוספה בשאר מקרים כיו"ב, כי עיקר הטעם שאין מדלגין הוא כדפירש רש"י בסוגיין מפני "טירוף הדעת" (מחמת שינוי הענינים), וראה בפרי חדש סי' קמד שכ' דטעם זה עיקר, ומעתה י"ל דב' ההפטרות דהשמים כסאי ומחר חודש נחשבים כעין חד ענינא (דהפטרות ר"ח הוא מחמת ענין ר"ח שנוכר בו, והרי גם בהפטרות מחר חודש מדבר בענין ראש חודש), ולהכי בכה"ג דוקא אין קפידא דטירוף דעת הציבור מערבוב תרי ענינא [ועיין היטב בפר"ח שם דכל האיסור דאין מדלגין מנביא לנביא הוא רק בתרי ענינא ולא בחד ענינא].

וי"ף שטעם זה הביא בב"י שם עוד ישוב למנהג הוספת פסוקי שוש אשיש כשיש חתן - "וה"ר מנוח תירץ דכיון דשוש אשיש קרינן על פה לא שמי' דילוג, וכיו"ב כתב מהריב"ח ז"ל בשם נ"י וז"ל שאני שוש אשיש דלאו משום הפטרה קאמרינן ל"י אלא כזמר בעלמא", ולכאו' אמאי לא הסתפק בטעם התרומת הדשן [ועוד זאת, הרי טעם ד"זמר בעלמא" לא שייכא בהפטרות מחר חודש שפשוט

ד"משום הפטרה קאמרינן ל"י] - אלא כי באמת עיקר ההיתר דהוספת פסוקי מחר חודש הוא לא משום טעמי התרוה"ד, וכנ"ל אף התרוה"ד כ' שלא לסמוך לגמרי, אלא עיקר ההיתר דמחר חודש הוא כיון שבלאו הכי הם כמו חד ענינא, כנ"ל, משא"כ שוש אשיש שהוא ענין חדש לגבי הפטרת היום וליכא לעיקר יסוד ההיתר הנ"ל, ולא רצה הב"י לסמוך רק על ההיתר שבתרוה"ד, ולכן מוסיף עוד טעם ד"לאו משום הפטרה קאמרינן ל"י".

ומעתה מחזור היטב טעם ספיקו של אדמו"ר מוהרי"צ בהפטרות שבת חנוכה ור"ח אף שלענין שבת שחל בא' דר"ח נהגו אבותיו נ"ע כהמחבר, כי בחנוכה השאלה היא אם להוסיף ענין חדש מנביא אחר, ויתכן דבזה גם הב"י יודה דאין להוסיף, כנ"ל.

והנה בשנת תש"א (לאחרי כתיבת אגרת הנ"ל) הדפיס אדמו"ר מוהרי"צ "סדר הפטרות שיש בהם חילוקי מנהגים" (כהוספה לסידור), והורה אשר בפ' החודש "אם הוא ר"ח או ער"ח אומרים אחר הפטרת החדש פסוק ראשון ואחרון של הפטרת שבת ר"ח או מחר חודש", היינו דגם היכא דהב"י לא כתב להתיר הדילוג - נהגו לסמוך על ההיתר ולדלג [ומכאן יוצא מפורש דלא כמ"ד הנ"ל שטעם הוספת פסוקים היא כדי לצאת לפי הדיעה האחרת כו' - שהרי בפרשת החודש שחל בר"ח או ער"ח אין שום דיעה לדחות ההפטרות דפ' החודש, ומ"מ מוסיפין כנ"ל]. אבל לאידך, גם ברשימה זו עדיין לא אשכחן שהורה בפירושו המנהג בשבת חנוכה ור"ח, וכן לא בפ' שקלים שחל בר"ח או ער"ח.

וזהו טעם השינויים האמורים:

א. במגורת המקדש היו מדליקים **שבעה נרות**, אך בימי החנוכה, כאשר הי' מצב של חושך והעלם, אז צריכים להוספה בכל ענייני קדושה, יותר מזמן הגילוי והאור, ולכן אז העבודה היא הדלקת **שמונה נרות**. כי כן היא העבודה באותו זמן להוסיף ולהתגבר בלימוד התורה וקיום מצוותי' ביתר שאת וביתר עוז.

ב. וכמו כן הוא גם בנוגע למקום ההדלקה: בזמן שאור הקדושה מאיר בעולם, די להדליק את הנרות "בפנים" - להאיר את אור התורה ומצוותי' במקום הקדושה ובבית פנימה; אך "משתקע החמה" - כאשר יש העלם והסתר על אור הקדושה, אזי מוכרחים להאיר גם את ה"חוץ" הקרוב לביתו [שאם לא יאיר מקום זה, הרי עלול הדבר שהחושך שבמקום ההוא ישפיע ח"ו גם על ביתו פנימה], וסופו של האור שיאיר גם במקום ה"חוץ" הרחוק מפתח ביתו.

וכח נפלא זה מקבל כל יהודי ויהודי, קטן כגדול, בזמן הגלות:

נס המגורה נעשה בבית המקדש, בזמן הבית ובהדלקת הכהן דווקא - ואילו מצוות נר החנוכה נתקנה גם עבור זמן הגלות, באופן שכל איש ישראל, קטן כגדול, יכול להביא אל ביתו הפרטי ואל ה"חוץ" שסביבו את האור הנעלה שנמשך בימי החנוכה.

ובכח זה, ממלא כל יהודי את ביתו ב"נר מצווה ותורה אור", וכשם שבית המקדש הי' מאיר את כל העולם כולו (ראה שבת כב, ב; מנחות פו, ב וברש"י ד"ה שקופים), כך ביתו של יהודי המלא באור הקדושה מאיר גם את סביבתו באור התורה ומצוותי'.

נר שלישי

נושא היום: מהדרין מן המהדרין

נפק"מ מפלוגתת אמוראי בטעמייהו דב"ש וב"ה בנר חנוכה

יעמיק בשורש הפלוגתא וידון עפ"ז בכמה נפק"מ למעשה שאפ"ל בין הדעות / דין מי שיש בידו כדי נר אחד בלבד ביום השלישי / יפשוט עפ"ז חקירת האחרונים אי שייך לברך על נרות ההידור

נר שישי

נושא היום: שבת חנוכה

בדין אין מדלגין מנביא לנביא ונפק"מ להפטר שבת חנוכה שחל בר"ח

יפלפל בדעת הב"י אימתי ס"ל להתיר דילוג מנביא לנביא ע"פ ראיות ליסוד ההיתר וטעמו / עפ"ז יסיק לענין הוספת פסוקי הפטרת ר"ח ומחר חודש - בהפטר שבת חנוכה שחל בר"ח, וידון בשיטת אדמו"רי חב"ד בזה

שאינ מדלגין מנביא לנביא. ויל"ע מאי שנא ממנהג אבותיו הנ"ל בשבת ר"ח. ונ"ל דיסוד הספק בדברי הב"י עצמו שהביא מנהג ההוספה רק גבי ר"ח שחל בשבת ויום א', ולא באופנים אחרים כגון הך דידן דשבת חנוכה ור"ח, ועד"ז שבת שקלים והחודש שחל בר"ח או ער"ח, ועוד, ומשמע דאכן בהנך אין מוסיפין בדוגמאות הנ"ל, ודוחק לומר דלא פירט משום דסמך אמ"ש בשבת ר"ח. מיהו הא גופא טעמא רבה בעי לחלק בין שבת ר"ח לשאר הדוגמאות.

ובקצות השולחן כ' דהוספת הפטרת אחרת שייכא רק היכא דאשכחן דיעה דס"ל שיש להפטיר הפטרה ההיא, וטעם ההוספה כדי לצאת גם ידי הדיעה ההיא אף שאין הלכה כמותה. וכגון בשבת שחל בא' דר"ח, שהביא הב"י סי' תכה מ"ד שמפטירין מחר חודש ולא הפטרת ר"ח (כי ס"ל דב' דר"ח הוא העיקר). משא"כ בדוגמאות דלעיל דלכ"ע נדחית הפטרת ר"ח או מחר חודש מפני הפטרת היום. איברא דלכאו' דוחק גדול לפרש כן דברי הב"י, בשעה שהוא עצמו בי' טעם דבריו

גרסי' במגילה כד. בדין קריאת הפטרה "אין מדלגין מנביא לנביא", וכ"ה לדינא בשו"ע או"ח סי' קמד. והנה בהפטר א' דר"ח שחל בשבת נח' המחבר והרמ"א בסי' תכה וקמד, דלהמחבר מפטירין הפטרת ר"ח (השמים כסאי) ומוסיפין פסוק ראשון ואחרון דמחר חודש "לזכר שמחר ג"כ הוא ר"ח", וברמ"א דקורין רק הפטרת ר"ח ואין מוסיפין כן, שלא להפסיק מנביא לנביא. ובב"י הא דלהמחבר לא חיישי' לאיסור דילוג כ' בב"י בסימנים הנ"ל דמקורו בתרומת הדשן גבי ישוב המנהג דכשיש חתן מוסיפים אחרי ההפטרה מפסוקי הפטרת שוש אשיש ולא חיישינן לדילוג, שהביא כמה טעמים דהאידינא אין חוששין להא, עיי"ש.

והנה, כ"ק אדמו"ר מוהרש"ב מליובאוויטש בהגהותיו לסידור הביא הנהגת אביו כ"ק אדמו"ר מהר"ש, דבשבת ר"ח נהג כהמחבר ולא כהרמ"א. אולם גבי הפטרת שבת חנוכה שחל בר"ח, כתב כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ מליובאוויטש באגרת דיש להסתפק אם להזכיר פסוקי ר"ח לאחר הפטרת שבת חנוכה "מצד הטעם

בלילה ג' יש בידו להדר - דלמ"ד דטעמא כנגד ימים היוצאין פשיטא דיהדר וידליק ג' כנגד מנין ימים היוצאין עתה, אבל למ"ד דטעמא דמעלין בקדש - הלא לזה דיו שידליק ב' נרות, וק"ל.

ועוד י"ל נפק"מ (שלא רק במקום ד"דיעבד", שאתמול כבר לא הדליק ההידור), היכא דבלילות הקודמין קיים ההידור כהלכתו, אלא שעתה אין לו די שמן כ"א לב' נרות והוא עתה בלילה הג' (ועיי' צפע"נ מהד"ת נט, א), ונראה דלמ"ד הא' כיון שבכל אופן אא"פ לו שיקיים "כנגד ימים היוצאין" דיו שידליק נר א' לעיקר המצוה, כי ע"י הוספת נר א' בלבד לא יוסיף ולא כלום לענין ההידור (ועיי' כתב סופר לשו"ע או"ח סק"א); אבל לאידך מ"ד ידליק ב' נרות כי אף שבזה לא יקיים ההידור בשלימות, ולא יעלה בקודש, מיהא עכ"פ לא יוריד מאתמול ("ואין מורידין").

ועצ"נ, כי אשכחן די"א שהידור זה דינו הוא דצ"ל מעלין דוקא, ואינו מתקיים כלל כשרק אינו מוריד, עיי' ר"ן ומאירי מגילה כו. דבשוין נמי אסור (וראה שו"ע או"ח סי' קנג, ד). איברא דשמא היינו דוקא בכגון דהתם,

ידועה החקירה גבי הידור מצוה שהוא פעולה נוספת על מעשה המצוה אי מציינן לברך עליו בפ"ע, ונפק"מ בנר חנוכה, דכמבאר בשבת כא: מדינא "נר איש וביתו" ולמהדרין מן המהדרין (לב"ה דהלכה כמותם) מוסיף והולך, ויש לדון היכא שכבר בירך על נר א' ולאחר הפסק הובאו לו נרות התוספת אי מצי לברך עלייהו.

והנה הכי איתא בסוגיין "המהדרין מן המהדרין ב"ש אומרים יום א' מדליק ח' מכאן ואילך פוחת והולך וב"ה אומרים יום א' מדליק א' מכאן ואילך מוסיף והולך. . . פליגי בה תרי אמוראי. . . חד אמר טעמא דב"ש כנגד ימים הנכנסין וטעמא דב"ה כנגד ימים היוצאין, וחד אמר טעמא דב"ש כנגד פרי החג (מתמעטים והולכים. רש"י) וטעמא דב"ה דמעלין בקדש ואין מורידין", ופשטות הלי' "פליגי" מורה דאין כאן משמעות דורשין גרידא בטעם הדעות, אלא נפק"מ לדינא בין הנך תרי אמוראי (וראה ברכי יוסף וביאורי הגר"א או"ח סי' תרעא. שפת אמת בסוגיין). וי"ל נפק"מ בהדליק בלילה הב' רק נר א' משום איזה טעם, ועתה

אך לדעת בית הלל העיקר הוא "עשה טוב". יש להוסיף עוד ועוד ב"נר מצווה ותורה אור". מתחילים עם נר אחד, ואזי גדל ה"תיאבון" לענייני תורה ומצוותי, ו"מי שיש לו מנה רוצה מאתיים", וממילא מוסיפים מדי יום עוד נר ועוד נר, עד לשמונה נרות – "מוסיף והולך".

והנה, ההלכה נפסקה כבית הלל, והיינו שעיקר העבודה היא בקו של "עשה טוב", להוסיף עוד ועוד בתורה ומצוותי, ולא ליתן את עיקר הדגש על "סור מרע".

אמנם, כאשר מביטים אצל מי "מואר" יותר, אצל בית שמאי או בית הלל, הרי עד נר הרביעי רואים ריבוי נרות אצל ההולכים בשיטת בית שמאי, ומנר החמישי ואילך רואים כולם בגלוי כיצד ריבוי הנרות והאור הוא אצל ההולכים כבית הלל, ושמים עיקר מרצם ויגיעתם על "עשה טוב".

[ומה שעד לנר הרביעי רואים את עיקר האור אצל בית שמאי, הוא משום שבאמת בתחילת העבודה יש ליתן דגש יותר על סור מרע, מאחר שאז עדיין הרע והתגשמות בתוקפם. אך מיום ליום נחלש הצורך במלחמה ברע, ועיקר העבודה היא בהוספה בקדושה]

מכירת דבר שבקדושה כדי ליקח דבר השווה לו כו', שאינו מחוייב בדבר ושפיר שב ואל תעשה עדיף או שיעלה בקדושה, אבל הכא הלא מחוייב הוא להדליק באיזה אופן שהוא ואינו יכול לשבת ולא לעשות, א"כ אפשר דפשיטא לכו"ע שמצד הך כללא דמעלין כו' טוב יותר שידליק ב' נרות ולא יוריד בידו ממש (ועצ"ע בליל ד' ויש לו רק שמן לב' נרות – אי נימא דיש הידור להוריד קצת ולא הרבה).

אבל באמת יש לדחות כל הנפקותא הנ"ל מיסודה (ואדרבה י"ל כעין נפקותא בהיפוך בין הדעות, כמשי"ת בסיומא), ובהקדם הבנת שורש מח' האמוראים, דפשטות נקודת החילוק היא דלמ"ד כנגד הימים שייך הטעם לימות החנוכה עצמם ולאידך מ"ד הם טעמים השייכים לענין "צדדי" דדין אופן הנהגת הגברא הראוי במילי דקדושה נוי"ל דזהו דיוק אריכות ל' רש"י בסוגיין "פרי החג מתמעטין והולכים בקרבנות דפרשת פנחס", וגבי מעלין בקדש ואין מורדין פי' "מקרא ילפינן לה במנחות בפרק שתי הלחם", ואין מחזור עד גמירא מה רצה להודיענו כמה שטרח לפרט מקורות דינים אלו היכן מצאנום ומהיכן למדנום כו' (וגבי קרבנות אי בא להדגיש השובר כנגד טענת ב"ה דמעלין בקודש, ולהראות דמתמעטים והולכים קרבנות שהם קודש, עדיין אין מתבארת ההוספה "דפרשת פנחס"), אלא י"ל דבא להדגיש מהות הפלוגתא, דלהך מ"ד אי"ז ענין השייך לגוף החנוכה אלא "בקרבנות דפרשת פנחס", פרשה וענין אחר לגמרי, ו"מעלין בקודש ואין מורדין מקרא ילפינן לה במנחות בפרק שתי הלחם", היינו דהוי לימוד והוראה ממקרא דאורייתא, ואינו

ענין לחנוכה דוקא שכל עצמו מד"ס, אלא הוראה כללית בענינים דבהו מיירי במנחות כו'.

והוא חילוק מהותי, כי בהידור זה י"ל ב' אופנים, דאפשר להגדירו דין על הגברא בלבד, דבוה שמוסיף והולך בכל לילה במספר הנרות (או פוחת והולך) מתוסף הידור באופן קיומו, שהקיום ש"ז מהודר, אבל החפצא שע"י מתקיים הדבר אינה חפצא של מצוה, וכ"ה לשון הרמ"א בדרכי משה סי' תרעד בשם הג"מ דהו נרות "רשות", אבל אפ"ל דהוי דין בהמצוה גופא והנרות הנוספים נעשים אף הם חפצא דמצוה (דנר חנוכה). וי"ל דהוא החילוק בין היכא דאמרינן "מהדרין" להיכא דאמרינן "מצוה מן המובחר", ד"מהדרין" מיירי בהגברא (כדפרש"י בסוגיין גבי מנהג מהדרין – "מהדרין אחר המצוות עושין כו'"), ו"מצוה מן המובחר" קאי בהחפצא דמצוה. וזהו הדיוק בל' הרמב"ם הל' חנוכה גבי מנהג מהדרין מן המהדרין "והמהדר יתר על ע"ז ועושה מצוה מן המובחר כו'", דאשמעינן דהוי דין בהחפצא, ועיי' גם בטורשו"ע סי' תרע"א שלא הזכירו ההידור באופן המפריד, שיש "מצוות נר חנוכה" ויש "מהדרין כו'", ומפשטות הל' משמע דההוספה נעשית חלק מגוף המצוה.

[ובאמת דגם מש"כ הרמ"א בד"מ דהוי "רשות" – שמא י"ל דבהגהתו על השו"ע לא סבר כן, אלא כמשמעות השו"ע. ומש"כ ריש סי' תרד"ע ד"עיקר מצותו אינה אלא נר אחד והשאר אינו למצוה כ"כ" – אין הכרח מזה דס"ל שההידור הוא רק במעשה הגברא ושאר הנרות הם מעין "רשות", דדוק היטב שהדגיש רק ד"אינו למצוה כ"כ", היינו דמ"מ יש בזה גדר מצוה זוטא,

ימי החנוכה

המצוה, משא"כ אי הוי עלייהו שם של "רשות" [אלא שעדיין יש להסתפק לשיטת הרמ"א שרצינו לבאר לעיל, דשם "מצוה" עלייהו אבל אינם נעשים כעיקר מצותו].

ושוב י"ל גבי מי שיש לו רק כדי ב' נרות בלילה ג' דלאו דוקא מה שנתבאר, אלא שמא י"ל דגם למ"ד דטעמא כנגד הימים ידליק בלילה הג' ב' נרות, כי אף שאין בידו שלימות ההידור הנצרך בלילה שלישית – מיהא עליו להדליק עכ"פ כנגד חלק מן הימים היוצאים, שהרי בזה הוא מוסיף **בעצם המצוה**. כי עתה החפצא דנרות חנוכה היא אצלו יותר בשלימות, והנרות מפרסמים לא רק את עיקר נס הנרות אלא גם את ההוספה שבנס לגבי היום הא'.

אף י"ל נפקותא אחרת, כשאין בידו די שמן אפי' בשביל ההידור שכבר עשה ביום האתמול, ולדוגמא שבליילה ח' יש בידו פחות משמן הנצרך אפי' לז' נרות, ובזה תהי' הנפקותא באופן הפוך מדלעיל – דלמ"ד כנגד ימים היוצאים, הרי מאחר שההידור הוא חלק מגוף המצוה דנרות חנוכה עליו להדליק כל מה שבידו כדי להוסיף ככל המתאפשר לו בחפצא דמצות נר חנוכה, כנ"ל. משא"כ לאידך מ"ד דטעמא דב"ה דמעלין בקדש ואין מורידין, שהנרות שמוסיפין אין להם שייכות לעצם המצוה דנרות חנוכה, מסתברא מילתא דעליו להדליק רק "נר איש וביתו" כעיקר המצוה. כי משעה שירצה לקיים כאן ההידור ולהוסיף על עיקר המצוה שוב יעבור על דין "אין מורידין" בההידור; משא"כ כשאינו בא עתה לקיים אלא עיקר המצוה כתקונה, "נר איש וביתו".

ובפרט ששינה ולא נקט לשונו שבד"מ הנ"ל. ולהכי שפיר י"ל דאף איהו הכריע שנעשים חלק מהמצוה, רק שבזה גופא הדגיש דאין לומר דנעשים כעיקר המצוה, אלא דאף שחל עליהם שם המצוה מ"מ אינם כעיקר המצוה].

והיא היא פלוגתת הש"ס, דהטעם כנגד הימים השייך לימי החנוכה ולגוף הנס [דהפלוגתא דימים הנכנסים והיוצאים תלוי' בבירור אם ה' הנס דנ"ח הולך וגדל מיום ליום, או להיפך, פי' דלעניי הרואים הלך הנס וגדל מיום ליום שנמשך עוד לדלוק יתר על כחו הטבעי, אבל אם לא נעייין בקנקן אלא במה שיש בו – הרי ביום א' ה' הנס הכי גדול, כי ה' כחו של השמן רב – לח' ימים, ומכאן ואילך הלך וקטן כחו הנסי, ודו"ק, ועיי' יומא כא.], שוב י"ל דהנרות המתווספים הוו חלק מגוף המצוה [והרי כ"ה הדבר גם ע"פ פשוט – דהוספת הנרות מביאה גם לידי זה שבכל יום מתפרסמת ההוספה בגוף נס הנרות, וק"ל]. משא"כ אי טעמא דב"ש כנגד פרי החג ודב"ה דמעלין בקדש כו', שאין לזה שום שייכות לתוכן ימי ונס החנוכה, הרי ודאי ס"ל דההידור אינו אלא הוספה בהנהגה דהגברא בכלל (שהוא יעלה בקודש כו'), אבל לא בהחפצא דהמצוה גופא. ועיי' לשון המהר"ל בחדא"ג לסוגיין: מ"מ מצד האדם מתעלה האדם ביתרון של קדושה יותר ולפיכך כו'.

ומעתה יש לפשוט החקירה לענין ברכה על נרות ההידור, דהיא פלוגתת האמוראים כאן, כי אם הנרות הוו מגוף המצוה שפיר יברך עליהם אף שכבר בירך על עיקר

נר חמישי סוד הנר החמישי

ואם כן, כאשר ישנו מועד שעל פי קביעות הלוח אינו יכול לחול בשבת קודש, הרי הדבר מורה על התגברות החושך שביום זה, עד כדי כך שהוא אינו יכול לחול ביום השבת המואר.

שאר ימי החנוכה, גם אם אינם חלים בשבת, מכל מקום אין החושך גדול בהם כל כך, והם אינם מושללים כל כך מעניין האור. והא ראי' שבשנה אחרת יחולו גם הם בשבת. אבל נר חמישי שאינו חל לעולם בשבת על פי קביעות הלוח, החושך בו עמוק מאוד.

וגם לעומת חושך זה, אין מתפעלים, ונר חמישי שיש בו את אור החנוכה, האור שהופך את החושך לאור – "וה' יגיה חשכי". ואדרבא – מכיוון שעיקר עניין חנוכה הוא להאיר את החושך דווקא, אם כן דווקא בנר חמישי שבו החושך הוא עמוק יותר, מתבטא בעומק ובהדגשה עניינו של נר החנוכה.

ועל כן נהגו ישראל לציין ולחגוג במיוחד את נר חמישי דחנוכה, כי בו מתבטאת מעלת חג החנוכה באופן נעלה ועמוק. ובו דווקא נגלה לעין כל ש"וה' יגיה חשכי" – גם את האפילה העבה ביותר.

נר החמישי רואים יותר נרות אצל בית הלל!

עבודת ה' של יהודי נחלקת לשניים: "סור מרע" – להשמר ולהזהר במצוות לא תעשה, ו"עשה טוב" להרבות בתורה בתפילה ובצדקה ובשאר מצוות עשה (לשון הכתוב תהלים לד, טו).

והנה, בנר החמישי רואים אנו כיצד עיקר העבודה היא ב"עשה טוב" דווקא, ולא במלחמה עם ענייני הרע:

עבודת "סור מרע" ו"עשה טוב", המה מקבילות לשיטת בית שמאי ושיטת בית הלל (ראה לקוטי תורה שה"ש מח, ב ואילך). לדעת בית שמאי יש להחמיר ולאסור תדיר, משום שעיקר העבודה היא להתרחק מעניינים בלתי רצויים ולהלחם בהם – "סור מרע". לעומתם, בית הלל אוהזים מדרך עבודה שעיקרה הוא להוסיף בענייני טוב וקדושה – "עשה טוב".

ומחלוקת זו מתבטאת בדעותיהם בנוגע להדלקת נרות חנוכה:

לדעת בית שמאי העיקר הוא, כאמור, שלילת דברים בלתי רצויים, ומשום כך הדלקת הנרות היא בסדר של "פוחת והולך". בתחילת העבודה ישנו הרבה רע, וזקוקים למאמץ גדול ולאור רב בכדי להלחם בו, אך כאשר האדם מתקדם בעבודתו, הוא נמשך פחות לעניינים גשמיים וחומרניים, וממילא די באור מועט יותר בכדי להלחם ביצר הרע. ושיטה זו מתבטאת במה שבתחילת החנוכה מדליקים שמונה נרות, ובסיום החג די כבר באור מועט, נר אחד, כי כבר אין צורך כל כך להלחם ברע.

הבט על מה שהם מועטים וחלשים, נלחמו בני ישראל בחירוף נפש נגד היוונים עד אשר ניצחום. מתתיהו ובניו לא נכנעו לגזירות היוונים, ועמדו במלחמה אפילו שמלחמה זו הייתה נגד השכל, ולמעלה מטעם ודעת לגמרי.

מסירות נפש עצומה זו, האירה את החושך הנורא. לא זו בלבד שהחושך הרוחני והגשמי לא בלבד את התקשרותם של מתתיהו ובניו בהשי"ת, אלא יתר על כן, עבודת המסירת נפש פעלה הארה אלוקית עצומה, שהתבטאה בנס פך השמן.

גילוי עצום זה נרמז בכתוב "כי אתה נרי ה' ויהי יגיה חשכי" (שמואל ב כב, כט. בהבא לקמן ראה בארוכה תורה אור מקץ מ, ב ואילך):

לכאורה, הי' צריך להיות לשון הכתוב "כי אתה נרי ה', ויגיה חשכי", בלי לכתוב את שם ה' פעמיים. ועדיין יהא מובן שה', שהוא "נרי", הוא גם זה ש"יגיה חשכי". אך אף על פי כן, נאמר בפסוק שם ה' פעמיים: "כי אתה נרי ה'", "ויהי יגיה חשכי". ומשמע מכך שמדובר בשתי הארות שונות מהשי"ת, והן נרמזו בשני שמות אלו: ישנו הגילוי שבבחינת "אתה נרי ה'", וישנו גילוי נוסף בבחינת "ויהי יגיה חשכי".

הביאור בזה, הוא על דרך מאמר חז"ל על הפסוק ב"ג מידות הרחמים ה' ה' א-ל רחום וחנון וגו'. גם בפסוק זה נכתב שם ה' פעמיים, ואמרו חז"ל (ר"ה יז, ב) "אני הוא קודם שיחטא האדם, ואני הוא לאחר שיחטא האדם ויעשה תשובה". ועל דרך הפנימיות הפירוש בזה הוא, שישנו גילוי ה' אל האדם כאשר הוא הולך בדרך הישר, וישנו גילוי אל האדם כאשר חטא ושב בתשובה. וגילוי זה האחרון הוא נעלה

אף על הגילוי לצדיקים, שהלא "במקום שבעלי תשובה עומדים אין צדיקים גמורים יכולים לעמוד שם" (ברכות לה, ב).

וכן הם הדברים בפסוק "כי אתה נרי ה' וה' יגיה חשכי":

העולם, מצד עצם היותו גשמי וחומרי, זקוק לגילוי החיות האלוקית אשר בו. השי"ת מהווה ומחי' את הדברים הגשמיים, אלא שאין החיות האלוקית נגלית במוחש, וצריך לקדש ולזכך את הדברים הגשמיים, ולגלות בהם את אור השי"ת. וזהו "כי אתה נרי ה'" – על ידי עבודת האדם מגלים את אור השי"ת בעולם הגשמי.

אמנם, במה דברים אמורים – כאשר אין חושך של חטאים ועבירות, אלא רק את העלם והסתר הגשמיות על האור האלוקי. אמנם, ישנו מצב שבו יש חושך של טומאה וחטאים, ואזי צריכים עבודה נעלית יותר, עבודת התשובה. ועל ידי עבודת התשובה מתגלה אור עליון ונשגב, הנמשך על ידי הארת החושך דווקא – "ויהי יגיה חשכי".

והיא היא מעלתו של חנוכה, שאז האיר אור נעלה ביותר של הקב"ה, שבכוחו להאיר גם את החושך העצום ששרר בימים ההם, בבחינת "ויהי יגיה חשכי".

עומק החושך בנר החמישי

ומעתה יש לבאר את סוד נר החמישי:

יום השבת הוא יום של אור גשמי ורוחני. וכן מצינו בשבת בראשית שלא נאמר בה "ויהי ערב ויהי בוקר" כשאר הימים, ואמרו חז"ל (מדרש תילים מזמור צב) שבאמת "לא שמש בו אפלה", אלא הי' אור גם כליל שבת.

מדוע "מהדרין מן המהדרין" דווקא בחנוכה?

"הידור מצווה" הוא דין שמצינו דוגמתו במצוות רבות, אך יוצאת מן הכלל מצוות הדלקת נרות חנוכה, שה"הידור" שבה מתייחד בשני פרטים יסודיים:

א. בכל המצוות מצינו רק "הידור", וגם המהדר ביותר, עדיין נכלל בגדר "הידור" (ראה ב"ק ט, ב). ואילו בחנוכה ישנן שתי דרגות בהידור: "המהדרין", ו"המהדרין מן המהדרין" (שבת כא, ב).

ב. בכל המצוות מקיימים רוב בני ישראל את המצווה בלבד, ללא ההידור שבה, ורק מיעוט מהדרין, ואף בתוך המהדרין אין כולם מקיימים המצווה בכל ההידורים. ואילו בחנוכה נהגו כל ישראל כ"מהדרין מן המהדרין" (רמ"א או"ח סי' תרעא ס"ב).

ויש לבאר הטעם לשינויים אלו:

ובהקדים שכתבו האחרונים (הובאו בגילויי הש"ס להר"י ענגל על שבת שם) שבעצם לא היו בני ישראל מוכרחים לשמן טהור, כי "טומאה דחוי' בציבור" (פסחים עז, א), והיו רשאים להדליק המנורה גם בשמן טמא.

והטעם שמכל מקום עשה הקב"ה נס, ושדד גדרי הטבע במציאת פך השמן והספקתו שמונה ימים – כל זה הוא רק להראות חיבתן של ישראל, שעושה עבורם נס בכדי שיוכלו לקיים המצווה בהידור.

ויש לומר שטעם זה נהגו כל ישראל להדר במצוות נר חנוכה, שהלא נרות אלו הם זכר לנס שנעשה לבני ישראל בעבור שידליקו את המנורה בהידור, ואם כן ראוי להקפיד לקיים מצווה זו בהידור מיוחד.

והנה, בנס גופו היו שני פרטים: עצם מציאת הפך שמן טהור, ומה שהספיק לשמונה ימים, שהלא גם לולא נס זה היו יכולים להדליק בשמן טהור גופא באופן אחר, ומכל מקום עשה השי"ת נס נוסף שהספיק לשמונה ימים באופן מהודר (ראה בית הלוי עה"ת ענייני חנוכה ד"ה והמהדרין).

ועל כן נקבע גם הידור נרות חנוכה בשני מיני הידורים שמקיימים אותם כל ישראל: "מהדרין", ו"מהדרין מן המהדרין".

ויש להמתיק, שעל פי כל האמור יובן מדוע סיבב השי"ת שנס חנוכה [נוסף לניצוח המלחמה], יהי' דווקא בנוגע להדלקת המנורה, ולא בעניין אחר מעבודות בית המקדש, ובפרט שלכאורה מתאים יותר שיהי' הנס בענייני הקרבנות שהיא העבודה העיקרית שבבית המקדש? (ראה במדב"ר פכ"א, כא)

ועל פי מה שנתבאר למעלה, שנס החנוכה הי' בכדי להראות חיבתן של ישראל, הרי

המקום המתאים ביותר לנס מעין זה הוא בעבודת המנורה.

כי הנה אמרו חז"ל שמטרת המנורה אינה להאיר המקדש – "וכי לאורה הוא צריך"? אלא "עדות היא לבאי עולם שהשכינה שורה בישראל" (שבת כב, ב). ומכיוון שכל עיקר מטרת המנורה היא להראות את חיבת השי"ת לישראל, משום כך גם הנס להראות חיבתן של ישראל ה' בעניין המנורה דווקא.

ומזה הטעם מדליקין את נרות החנוכה "על פתח ביתו מבחוץ" דווקא, כדי לפרסם חיבתן של ישראל, מעין עניין המנורה שגם היא הייתה "עדות לכל באי עולם" – פרסום חיבתן של ישראל.

נר חמישי

נושא היום: סוד הנר החמישי

מעלת נר חמישי דחנוכה והטעם שאינו חל לעולם בשבת קודש

"חלשים" ו"מעטים" גם ברוחניות / עוצם מעלת האור – בהאירו את האפילה דווקא / עומק החושך בנר החמישי / כיצד יש לנהוג בעת אפילה רוחנית?

הי' כפול, הן חושך גשמי והן חושך רוחני: בגשמיות, הי' מצב של חושך וסכנה לבני ישראל, "עמדה מלכות יון הרשעה על עמך ישראל", באופן שישראל היו ה"חלשים" וה"מעטים" (נוסח ועל הנסים).

ובהכרח לומר שגם ברוחניות הי' אז מצב של חושך וירידת מדריגה אצל בני ישראל. כי כלל גדול הוא אצל בני ישראל: אין הגויים ואומות העולם יכולים לשלוט ולנגוע כהוא זה בבני ישראל, אלא אם כן גרם החטא וירדו בני ישראל ירידה רוחנית, ומזה משתלשל שיורדים גם במצבם הגשמי. הוי אומר: אין אפשריות למצב של "גלינו מארצנו", אלא רק "מפני חטאינו" (נוסח מוסף י"ט).

ונמצא, שבזמן גזירת יון והחושך בגשמיות, היו בני ישראל במצב ירוד ונחות ביותר ברוחניות ובענייני עבודת הבורא ית"ש.

נודע בשערים מנהג ישראל בכמה קהילות קודש לציין ולייחד את נר החמישי של חנוכה משאר ימות החג.

ויש ליתן טעם במנהג ישראל זה, מה מיוחד בנר חמישי דווקא, שלכן מציינים אותו באופן ייחודי משאר הלילות נ"א שבנר חמישי נגאל אדמו"ר הזקן [בעל התניא והשו"ע נ"ע] ממאסרו השני (ראה לקוטי שיחות חכ"ה עמ' 399), ועדיין יש לעיין בסגולתו של יום זה אשר לכן נתגלגלה בו זכות גאולת אדמו"ר הזקן].

והנה, מצינו דבר מה נראה לעין, שנר חמישי אינו חל לעולם בשבת קודש. ויש לומר שבשינוי זה טמונה מעלתו המיוחדת של נר חמישי. ואף שבמבט שטחי הרי זה נראה כחיסרון, שיום זה אין בו את קדושת השבת בשום קביעות, מכל מקום דווקא בו מתבטאת באופן מיוחד מעלת חג החנוכה, ועל כן הוא נחגג ביתר שאת וביתר עוז, וכפי שיתבאר להלן.

עוצם מעלת האור – בהאירו את האפילה דווקא

אמנם, גם בחושך כפול ועמוק זה, התעוררו בני ישראל במסירת נפש. מבלי

"חלשים" ו"מעטים" גם ברוחניות

חושך גדול שרר בעולם בימי מתתיהו בן יוחנן כהן גדול חשמונאי ובניו. החושך

השי"ת מעניק "מעוֹת" לכל יהודי

כאשר מעניקים לילדים מעוֹת חנוכה, יש ללמדם הוראה בעבודת ה' מעניין הממון: מצד אחד, כוחו של הממון הגשמי גדול מאוד. מי שיש לו הרבה מעוֹת הוא עשיר, ומי שאין לו הוא עני ורש.

ומצד השני, הממון כשלעצמו אין בו תועלת, ואינו יכול למלאות את צרכיו של האדם: מזון, לבוש ובית. בכדי שהעשיר יוכל לקבל תועלת מן הממון, מוכרח הוא להוציא את הכסף ולרכוש עמו את המזון, הלבוש והבית. יתר על כן, על ידי הממון יכול האדם להשיג אפילו צרכים רוחניים כמו מצוות הצדקה וגמילות חסדים. אבל אם ישאר הממון מונח בקופסה לא תהי' ממנו תועלת לאדם.

וכך צריך הילד לדעת ולזכור היטב, שהשי"ת העניק לו "הון תעצומות" – הלא הם כוחות כבירים ונפלאים במוחו ובלבו. אבל כוחות אלו כשלעצמם הרי הם כממון המונח בקופסה שאין בו תועלת, וכמו כן, אם לא ינצל הילד את כוחות אלו לענייני קדושה, הרי אין לו תועלת מההון העצום שהעניק לו השי"ת.

וצריך הילד לנצל את הכוחות במילואם:

לנצל את כח השכל ללימוד התורה מתוך התמדה ויגיעה, שאז בוודאי יגיע לדרגות נעלות, כהבטחת חז"ל "יגעתי – ומצאתי" (מגילה ו, ב).

וכמו כן לנצל את הרגשות שבלב, לאהוב את השי"ת ואת התורה ואת כל איש ישראל ואת שאר העניינים שראוי לאהוב אותם. ולירא ולברוח מכל העניינים המנגדים לקדושה שיש לברוח מהם, כמבואר כל אלו בתורה שלומד.

ויש לחדד ולהדגיש בפני הילד את ההפרש בין עושר גשמי לרוחני:

בגשמיות יש מי שהוא עשיר ומשופע בממון, ויש עני שאין לו ממון, ואין לו אפשריות להשיג צרכיו.

אבל ברוחניות יכול כל יהודי להיות עשיר, כי השי"ת מעניק לכל יהודי הון תעצומות של כח ויכולת לעבדו ית' בעזרת שכלו ורגשותיו, ואין הוא צריך אלא לנצל "ממון" זה ולהביאו לידי פועל טוב.

וכאשר מסבירים זאת לילד באותיות המתאימות ובדברים היוצאים מן הלב, ובפרט כאשר מראים לו דוגמא חי' להנהגה באופן זה – הרי "מאיר עיני שניהם ה'" (משלי כט, יג. וראה תמורה טז, א, ובהקדמת התניא), וזוכים נותן המעוֹת וגם המקבל, לילך מחיל אל חיל, בהוספה בנר התורה והמצווה.

נר רביעי

נושא היום: מעוֹת חנוכה

מעוֹת חנוכה – מקור המנהג, טעמיו ורמזיו

מעוֹת חנוכה לחינוך הילדים / נתינת מעוֹת חנוכה בכל יום ויום בדורנו / תיקון לגזירת "ושלחו ידם... בממונם" – מקורות וטעמים למנהג ישראל ליתן "מעוֹת חנוכה"

הש"ס, מהאמור בסוגיא דחנוכה (שבת כא, ב) "אסור להרצות מעוֹת כנגד נר חנוכה". וכתב דמדנקטו מעוֹת דווקא, "משמע שבחנוכה מתעסקים במעוֹת, דלהוצאה נתנו, נותנים אותם", ומכאן רמז לנתינת מעוֹת לילדים בחנוכה דווקא. אמנם, עדיין יש לחפש טעם והסברה למנהג זה.

חנוכת בית המקדש הפרטי שבכל איש ישראל

ויש ליתן טעם בזה על יסוד דברי אאמור"ר (לקוטי לוי יצחק שם. וראה שם עוד ביאורים):

חג החנוכה קשור עם התחדשות התורה מחדש. היוונים גזרו "להשכיחם תורתך ולהעבירם מחוקי רצונך", ולאחר הנס, חזרו ונתחדשו לימוד התורה וקיום המצוות ביתר שאת וביתר עוז.

ועל כן, בימי החנוכה יש להתעסק ביותר בחינוך ילדי ישראל ללימוד התורה וקיום מצוותי'. וכרמוז גם בשם חנוכה שהוא מלשון "חינוך" – חנוכת המזבח והמקדש (שבלי הלקט סקע"ט), ובזה כלול גם חינוך בית המקדש הפרטי שבכל אחד

מנהג ישראל לחלק לילדים בימי החנוכה "מעוֹת חנוכה". מנהג זה, בוודאי יש בו תוכן וחיובות וקדושה, ככל שאר מנהגי ישראל שהם חלק מן התורה – "מנהג ישראל תורה היא" (ראה תוד"ה נפסל מנחות כ, ב. רמ"א יו"ד סי' שע"ו ס"ד. שו"ע אדמו"ר הזקן סוף סי' קפ. ועוד). ואף אם אין מבינים טעמו ומקורו, הרי המנהג הוא חשוב ונכון. אך מאידך, עדיין יש לחפש ולברר את מקורי המנהג, טעמיו ורמזיו.

והנה, כתב המגן אברהם בריש הל' חנוכה "נוהגין הנערים העניים לסבב בחנוכה על הפתחים" (ושם מציין לס' "חנוכת הבית" שביאר זאת ע"ד הרמז). אמנם, מנהג זה הוא רק גבי עניים שבנערים המסבבים לקבל מעוֹת בתורת צדקה, ואין בזה שורש למנהג נתינת מעוֹת חנוכה של אבות לבניהם וכיוצא.

ובספרו (לקוטי לוי יצחק – אגרות עמ' שנח) הביא אאמור"ר רמז למעוֹת חנוכה מן

1) הרה"ג והרה"ח המקובל רבי לוי יצחק שניאורסון זצ"ל, רבה של דניפרופטרובסק – אוקראינה. הוגלה על ידי הסובייטים לארץ גזירה בגין הפצת היהדות ברחבי ברית המועצות, ונסתלק בגולה.

ואחד, כפי שנאמר "ושכנתי בתוכם – בתוך כל אחד ואחד מִישראל" (תרומה כה, ח. וראה אלשיך עה"פ. של"ה סט, א. ועוד). ועיקר עניין החינוך הלא הוא בקטנים.

והנה, סדר החינוך בלימוד התורה הוא שתחילה יש ליתן לתינוק דברים האהובים עליו בכדי שיקרא וישנה. וכפי שפסק הרמב"ם (הל' תשובה פ"י ה"ה) "לעולם יעסוק אדם בתורה, אפילו שלא לשמה – שמתוך שלא לשמה בא לשמה, לפיכך כשמלמדין את הקטנים . . . אין מלמדין אותן אלא לעבוד מיראה וכדי לקבל פרס".

ובפירוט יותר כתב בפירוש המשניות (סנהדרין ריש פרק חלק), שצריך ליתן לתינוק את אותו הפרס שהוא חומד לפי גילו: "בהכרח יצטרך המלמד . . . שיזרו אותו על הלימוד בדברים שהם אהובים אצלו לקטנות שניו, ויאמר לו קרא ואתן לך אגוזים או תאנים, או אתן לך מעט דבש . . . קרא ואקח לך מנעלים יפים או בגדים חמודים כאלה . . . למד פרשה זו או פרק זה, ואתן לך דינר אחד או שני דינרין, ובכך הוא קורא ומשתדל ליקח אותו הממון".

וסוף דבר שהתינוק מתרגל בלימוד התורה, עד אשר גדל ומבין את מעלת התורה ולומדה לשמה. אבל תחילת החינוך היא בדרך זו דווקא, שנותנים לו בעד הלימוד ממון ודברים היקרים אצלו, בבחינת "חנוך לנער על פי דרכו" (משלי כב, ו).

ומשום כך, בימי החנוכה שהם קשורים עם התחדשות לימוד התורה וקיום מצוותי, יש להתעסק הרבה בחינוך הנערים, ולזה נותנים להם מעות בכדי לעודדם ולהמריצים להוסיף בלימוד התורה וכו'.

ימי החנוכה

לחלק מעות חנוכה בכל יום!

על פי הסברה זו בעניין מעות חנוכה, עולה שראוי ליתן לילדים מעות חנוכה בכל יום ויום מימות החול של החנוכה:

המנהג מימים קדמוניים הי' להעניק מעות חנוכה יום אחד בלבד (ויש שנהגו ליתן בלילה מיוחד כגון ד' או ה' דווקא). וטעם הדבר לכאורה, משום שהתכלית היא לשמח ולעודד את המחונך, ואם נותנים מדי יום הרי אין הנתנה מעוררת התפעלות והתרגשות כל כך.

אבל לאחר שירדו הדורות, ומצב החינוך של הילדים והנערים הולך ומתדרדר, הרי ראוי ורצוי ליתן מעות חנוכה בכל ימות החול של החג, בכדי שיוסיפו באור התורה ומצוותי, ויתחזקו בכל ענייני קדושה וכודי לקיים המנהג מימים קדמוניים ליתן בלילה מסוים, הרי באותו הלילה יכפול וישלש נתינתו, ונתינה זו תגרום למקבל התפעלות מיוחדת וזירו גדול לענייני קדושה].

זכר להצלה מגזירת "פשטו ידם בממונם"

עוד יש ליתן טעם ורמז בעניין מעות חנוכה, שהוא זכר לנס שנעשה לאבותינו בימים ההם בזמן הזה:

אודות גזירות היוונים איתא ברמב"ם (הל' מגילה וחנוכה ריש פ"ג), שהיו בהן כמה וכמה פרטים: "גזרו גזירות על ישראל", "וביטלו דתם", "ולא הניחו אותם לעסוק בתורה ובמצוות", "ופשטו ידם בממונם", "ובכנותיהם", "ונכנסו להיכל ופרצו בו פרצות", "וטימאו הטהרות".

וכנגד כל אחת ואחת מן הגזירות מצינו

נר רביעי מעות חנוכה

תיקון מיוחד לאחר הנס:

"גזרו גזירות" – אומרים הל"ש שעניינו חירות נוראי' שענינו חירות: כפורים אין אומרים הלל, והסיבה לכך היא ש"אכתי עבדי אחשוורוש אנן" (מגילה יד, א).

"וביטלו דתם" – קביעת היו"ט ב"הודאה", שהוא עניין של ביטול וקבלת עול מלכות שמים, כמבואר בסה"ק (ראה תורה אור וישב ל, א).

"ולא הניחו אותם לעסוק בתורה ובמצוות" – קביעת הנס בנרות, על שם "כי נר מצווה ותורה אור" (משלי ו, כג. וראה תורה אור מקץ לב, ב).

"פשטו ידם . . . בכנותיהם" – חיוב נשים בנר חנוכה (שבת כג, א).

"ונכנסו להיכל ופרצו בו פרצות" – "באו בניך לדביר ביתך ופינו את היכלך".

"וטימאו הטהרות" – "וטיהרו את מקדשך".

ורק לזכר ההצלה מגזירת "שפחו ידם בממונם", לא מצינו שיתקנו תיקון זכר לנס!

ועל פי פשוטו יש לבאר, שאכן מטעם זה כתב הפרי מגדים (ריש הל' חנוכה) ש"אנו מחויבים בימי חנוכה . . . גמילות חסדים בממון ובגוף", שיש חיוב גמילת חסדים בממון במיוחד בחנוכה, ויש לומר שהוא התיקון לגזירת "שפחו ידם בממונם".

ובדרך הפנימיות יש לבאר:

"שפחו ידם בממונם" אינו שליחות יד ולקחת הממון בלבד, אלא הוא על דרך מה ש"טמאו כל השמנים" – שלא שפכו השמנים לשם גזילה גרידא, אלא טימאום באופן שיהי' השמן טמא, והיינו שכוונת היוונים

היתה שידליקו את המנורה בשמן טמא, באופן שהאור יהי' טמא בטומאת היוונים.

ומעין זה גם "שפחו ידם בממונם":

ממון הוא סמל כל הענינים הגשמיים שאפשר לקנות על ידו, והיוונים רצו שלא ילך הממון לענייני קדושה ולחיים של תורה ומצוותי, אלא רק לחיי יום יום גשמיים מעורים בטומאה רח"ל. וזהו בהיפך מציווי תורתנו הקדושה "קדש עצמך במותר לך" (יבמות כ, א), שיהיו אף ענייני הרשות מרוממים וקדושים.

ועל כן מצינו בחנוכה מנהגים בממון, שילך לנתינות של טוב וקדושה, והם מנהג מעות חנוכה, וכן הדין הנ"ל שהובא בפרי מגדים להרבות בצדקה בימי החנוכה.

וכאשר יהודי נותן מעות חנוכה של מנהג קדוש, וכן נותן לצדקה, הרי בזה הוא מרום גם את הממון הנשאר אצלו מגשמיות לרוחניות, ובפרט כאשר משתמש גם בממון הנשאר אצלו לעניינים כשרים טובים ומועלים לעבודתו ית'.

ובזה נכונה מחשבת היוונים ותוחלתם לשלוח ידם בממון בני ישראל ולטמאו, כי בני ישראל מעניקים את מעותיהם לענייני מצווה וצדקה, ומרוממים גם את צרכי וקנייני החולין לטוב וקדושה.

ובאמת, גם מעות החנוכה כוונתם שעל ידם יוסיפו הילדים בצדקה, שהרי ילד הוא סמוך על שולחן הוריו, ויש לו לחם לאכול ובגד ללבוש, ולמה לו ממון אם לא בכדי לקיים בו את מצוות הצדקה?

וגדולה צדקה שמקרבת את הגאולה, ואת חנוכת בנין בית המקדש השלישי, במהרה בימינו אמן.